USAID | العراق
من الشعب الامريكي

MercyCorps
Be the change

ڕێبەری
کاری خۆبەخشی

ئامادەکردنی

عـزالدين احمـد

2015

ICNL
Internews
Local voices. Global change.
Mercy Hands
For Humanitarian Aid
PAO

USAID | العراق
من الشعب الامريكي

MercyCorps
Be the change

ڕێبەری
كارى خۆبەخش

ئامادەكردنى
عـزالدين احمـد

2015

ICNL
The International Center for Not-for-Profit Law
المركز الدولي لقوانين منظمات المجتمع المدني

Internews
Local voices. Global change.

Mercy Hands
For Humanitarian Aid
جمعية أيادي الرحمة الأنسانية

PAO
ڕێكخراوی فریاكەوتنی میللی
Public Aid Organization
المنظمة النجدة الشعبية

خشتەی ناوەڕۆک

خۆبەخشی و کاری خۆبەخشی چییە؟................................. - 5 -
چەمکی خۆبەخش چییە ؟ .... - 9 -
بۆچی خۆبەخشی؟.. - 12 -
بایەخی خۆبەخشی لە چیدایە؟.............................. - 12 -
چۆن ئامانجەکانی خۆبەخشی دابەش دەکرێت؟.......................... - 15 -
چۆن مافەکان و ئەرکەکانی خۆبەخشەکان دیاری بکەین؟ .... - 17 -
خەسڵەتەکانی کاری خۆبەخشی (ئەرێنییەکان) .... - 18 -
تەکنیکەکانی کاری خۆبەخشی کامانەیە؟ .... - 20 -
شێوازەکانی ڕاکێشانی خۆبەخش................................... - 26 -
شێوەکانی کاری خۆبەخش؟ .... - 32 -
ئاستەنگەکانی پێش کاری خۆبەخشی؟.............................. - 33 -
چۆن مەشق و ڕاهێنان بە خۆبەخشان بکرێت؟ .... - 35 -
یەکەم: پلاندانانی ستراتیجی .... - 36 -
هەندێك لە فاکتەرەکانی سەرکەوتنی پلانی ستراتیجی .... - 40 -
فۆرمی داواکاری بۆ کاری خۆبەخشی .... - 45 -
فۆرمی هەڵسەنگاندنی خۆبەخش.................................. - 49 -
ڕێبەرنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ کاری خۆبەخشان................ - 56 -
هەڵبژاردنی نموونەیەك بۆ یاسای کاری خۆبەخشانە.................. - 70 -

پوختەیەک لەسەر پرۆژەکە:

بەرفراوانکردنی بەشداریی لە ڕێی کۆمەڵگەی مەدەنییەوە (بەشدارییپێکردن) بریتییە لە پرۆژەی پتەوکردنی بەشداریی کۆمەڵگەی مەدەنی/هاووڵاتی کە سێ ساڵ دەخایەنێت. پرۆژەکە لە لایەن ئاژانسی ئەمریکی بۆ گەشەسەندنی نێودەوڵەتی (USAID) دارایی دەکرێت و لە لایەن ڕێکخراوی مێرسی کۆرپ و یەکێتیی هاوبەشەکانی-ەوە جێبەجێ دەکرێت کە بریتین لە ئینتەرنیوس (Enternews)ی ئەمریکی، بنکەی نێودەوڵەتی بۆ یاسای ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مە-دەنی (ICNL)، ڕێکخراوی دەستەکانی مهیرەبانی (MH) و ڕێکخراوی فریاکەوتنی میللی (PAO).

ئامانجی پرۆژەکە بریتییە لە کارکردن لەسەر سیستەمە دیموکراسییەکان عێراق بەرەو بەشدارپێکردنی زیاتر و چووستی زیاتر لە ڕێی کاری کۆمەڵگەی مەدەنییەوە بە شێوەیەکی بەردەوام بە مەبەستی قووڵکردنەوەی بەشداریی هاووڵاتیان لە بوارەکانی کۆمەڵایەتی و سیاسییدا. لە سەرجەم قۆناغەکانی پرۆژەکەدا، (بەشدارییپێکردن) جەخت دەخاتە سەر پشتگیریی دەستەپێشخەرییەکان بۆ: بەرفراوانکردنی بەشداریی چالاکی هاووڵاتیان لە پرۆسەی گەشەسەندنی کۆمەڵایەتی و ئابووری و دیموکراسیی عێراقدا، و پتەوکردنی توانا ڕێکخراوی و دەستگاییەکانی چەند ڕێکخراوێکی سەرەکیی کۆمەڵگەی مەدەنی. هەروەها بە مەبەستی زیاترکردنی کاریگەری کۆمەڵگەی مەدەنی لەسەر دروستکردنی بڕیارەکانی سیاسەتی گشتیی و چاکترکردنی ئەو ژینگە یاسایی و ڕێکخراوی و توانایییەی کە ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی کاری تێدا دەکەن، هەروەها بۆ سوود وەرگرتن لە پسپۆڕی و شارەزایی کۆدەستەیی زیاتر لە نۆ ساڵ کاری ئەو ڕێکخراوانەی لە بواری هاوکاریی مەدەنیی عێراقییەکان کار دەکەن، ئەو عێراقییانەی کە جەنگەکان زیانێکی گەورەی پێگەیاندوون.

كاری خۆبەخشانە لە بواری ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی

• خۆبەخشی و كاری خۆبەخشی چییە؟

لە پێنجی دیسەمبەر/كانونی یەكەمی هەموو ساڵێكدا، دەستگا حكومی و ئەهلی و نێودەوڵەتییەكان ئاهەنگ دەگێڕن بە بۆنەی ڕۆژیی جیهانی خۆبەخشییەوە، كە بەرنامەی نەتەوە یەكگرتووەكان بۆ خۆبەخشی سازی دەكات بۆ ڕێزگرتن لە كاری خۆبەخشی و خۆبەخشان و ڕۆڵ و كاریان لە گەشەپێدانی ئابووری و كۆمەڵایەتی، بۆ ڕێزگرتن لەو كەسانەی پێكەوە دەست لەناو دەست كار دەكەن بۆ بەدیهێنانی ئامانجە هاوبەشەكانی كۆمەڵگە. لە ساڵی ١٩٨٥ بڕیار درا ڕۆژی ١٧ ی دیسەمبەر بە ڕۆژی جیهانیی خۆبەخشان بناسرێت، و لەو كاتەوە هەموو ساڵێك لەو ڕۆژەدا ئاهەنگ بۆ ئەو بۆنەیە ساز دەكرێت.
چەمكی خۆبەخشی زۆر كۆنە و لە هەموو شارستانییەتێكدا هەبووە و لە هەموو كلتوورێكدا هەیە. بناغەكەی مرۆڤایەتییە و بە تەنێ هی هیچ شارستانییەتێك نییە. خۆبەخشی ڕۆڵێكی گەورە دەگێڕێت لە بنیاتنانی نەتەوەكان و بەشداریی لە پاڵنان بە ڕەوڕەوەی گەشەسەندنی دەوڵەتانی جۆراوجۆر.

لە هزری زۆر كەسدا خۆبەخشی تەنێ پەیوەندە بە پاڵنەر و كاروباری ئاینییەوە بەڵام لە ڕاستییدا تەنێ ئەو بوارە نییە، بەڵكو پێویستییەكی مرۆیی و بایەلۆجییە بۆ ئەو كەسەی خۆبەخشی دەكات بەدەر لە مەزهەب و بڕوا و ئایدۆلۆجیاكەی.
بوارەكانی خۆبەخشی ئێجگار زۆر و بێ سنوورن.
كاری خۆبەخشی یەكێكە لە گرنگترین ئامرازەكانی بەشداریی لە پەرەسەندنی كۆمەڵگەكان لەم سەردەمەدا و تا دێت بایەخی زیاد دەكات. حكومەتەكان، وڵاتانی پێشكەوتوو بن یان تازەگەشەسەندوو، چی تر ناتوانن پێویستییەكانی

تاكەكان و كۆمەڵگەكانیان پڕ بكەنەوە، لەگەڵ ئاڵۆزبوونی ژیاندا پێویستییە كۆمەڵایەتییەكان زیادیان كردووە و هەروەها گۆڕانیشیان بەسەردا دێت، هەر بۆیە پێویست بوو لایەنێكی تر هەبێت تەریب لەگەڵ لایەنە حكومییەكان كە بواری گشتیی پڕ بكاتەوە و رۆڵی حكومەت تەواو بكات لە دابینكردنی پێویستییەكانی كۆمەڵگە، ئەم لایەنە بریتی بووە لە "رێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی".

حەقیقەت و ژمارە سەبارەت بە كاری خۆبەخشانە

لەم ساڵانەی دواییدا لەسەر ئاستی جیهان، بە تایبەتی دوابەدوای كۆنگرەی ئەمستەردام ٢٠٠١ سەبارەت كاری خۆبەخشانە، فەرهەنگی خۆبەخشی لە هەندێك كۆمەڵگە زیادی كردووە و لە هەندێكی تر كەمی كردووە، ئەمەش لەبەرئەوەی پەیوەستە بە كلتوری كۆمەڵگەكەوە. كاتێك سەیری ژمارەكان دەكەین دەبینین رێژەیەكی زۆری كاری خۆبەخشانە هەیە لە وڵاتێك و كەچی لە وڵاتێكی تر ئێجگار كەمە، بۆ نموونە:

1- سەرچاوەی رێكخراوە قازانج-نەویستەكان لە ویلایەتە یەكگرتووەكان لە ساڵی ١٩٩٩ دا ١٧٤ ملیار دۆلار بووە كە رێژەی 77.3% ی لە تاكەكەسەكانەوە بووە. ژمارەی رێكخراوە قازانج-نەویستەكان لە ویلایەتە یەكگرتووەكان 1.5 ملیۆن رێكخراوە، دوو سێی رێكخراوی خێرومەندن، و 48% رێكخراوەكان بنچینەیەكی ئاینییان هەیە. كۆی كۆمەكی كۆكراوە لە ٢٠٠٢ گەیشتە ٢١٢ ملیار دۆلار كە 83% ی بۆ مەبەستی ئاینییە. ئەمە بێجگە لە بودجەی ئەنجومەنی كڵێساكانی جیهانی، و سەرەڕای ئەوەی نزیكەی نیوەی باڵقەكان لە ئەمریكا كاری خۆبەخشی دەكەن بە تێكڕای 135 هەزار كاتژمێر لە ساڵێكدا، كە دەكاتە بەهای ٤ ملیار دۆلار. كۆششی خۆبەخشانە لە ویلایەتە یەكگرتووەكان نزیكەی

٩ ملیۆن وەزیفەیە. یەکێتی زانکۆ قازانج-نەویستەکان نزیکەی ١٠٠ زانکۆی ئەمریکی لەخۆ دەگرێت کە قازانج-نەویستن و پسپۆڕییان هەیە لە بواری کاری خێرەومەندی، و ٩٠ ملیۆن کەس خۆبەخشانە کار دەکەن لە بوارەکانی ئایینی و فریاگوزاری و مرۆیی، بە تێکڕای ٥ کاتژمێر هەفتانە لە سەرجەم بوارەکان.

2- لە ئیسرائیڵ زیاتر لە ٣٥٠٠٠ ڕێکخراوی قازانج-نەویست هەیە، ئەمە زیاترە لە کۆی ژمارەی ڕێکخراوەکان لە وڵاتانی عەرەبی و ئیسلامی پێکەوە. بودجەی پرۆژە قازانج-نەویستەکان لە ئیسرائیل ١١ ملیار دۆلارە لە ساڵێکدا، پشتگیریی حکومەت 65% ی پێک دەهێنێت.

3- بە گوێرەی ئامارێکی ساڵی ٢٠٠٠، 91 % ی هاوڵاتیانی کەنەدا کە تەمەنیان لەسەروو ١٥ ساڵەوە بە کارایی بەشداری لە کاری خۆبەخشانە دەکەن.

4- بە گوێرەی ئامارەکان 45% ی دانیشتوانی ئەڵمانیا سەر بە ڕێکخراوی کاری خۆبەخشانەی جۆراوجۆرن.

5- بەهای کاری خۆبەخشان لە بەریتانیا نزیکەی ٤٠٠ ملیۆن پاوەنی ئیستەرلینییە ساڵانە.

ئەم ژمارانە نموونەیان نییە لە کۆمەڵگە عەرەبی و خۆرهەڵاتییەکان. ئامارەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە لاوانی کوردستان لە ١٥ تا ٣٠ ساڵ کەمترین بایەخ دەدەن بە کاری خۆبەخشی. وڵاتانی ئێمە لاوازە لە بواری کاری خۆبەخشیدا ئنجا بۆ ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بێت یان بۆ دەستگای تر. هەر بۆیە پێیوستە کار بکەین بۆ ئامادەکردنی ژینگەیەکی کۆمەڵایەتی و سیاسی ئەوتۆ کە ڕۆشنبیریی خۆبەخشانە زیاد بکات و بەهای بەرز بکاتەوە.

چەند هۆکارێک هەیە بۆ لاوازیی کلتووری خۆبەخشی لە کۆمەڵگەکانمان،وەک:

1. کلتورێکی سیاسی کە هانی بەشداریی لە کاری گشتیی نادات.
2. هەبوونی کەشی بێ متمانەیی لە نێوان هاووڵاتی و دەوڵەت، یان کۆمەڵگەی ئاینی و دەوڵەت.
3. ڕۆڵی دەستگاکانی گەشەسەندنی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی زۆر لاوازە لە چەسپاندنی بەهاکانی کاری خۆبەخشی و کاری گشتیی.
4. هەژاری، بێکاری، و نەخوێندەواری.
5. نەبوونی ژینگەیەکی یاسادان کە هاندەر بێت ۆ بکاری خۆبەخشی، بەڵکو تەنانەت پێچەوانەکەی ڕاستە، لە هەندێك وڵاتدا یاساکان کاری دەستگاکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بەرتەسك دەکەنەوە و ئاستەنگی بۆ دروست دەکەن.
6. گرفتی بنیاتنانی توانای خۆبەخشەکان.
7. زۆربەی ڕێکخراوەکان بەرنامەی ڕاستەقینەی ئەوتۆیان نییە کە خۆبەخشەکان ڕابکێشێت.

هەندێك هۆکاری تر هەیە کە پەیوەندی بە خۆبەخشەکانەوە هەیە و نایانەوێت پابەند بن بە کات و ڕێوشوێن و دیسپلینەکانەوە چونکە "خۆبەخشە"، ئەمەش تێگەیشتنێکی هەڵەیە چونکە پێویستە پابەندی و دیسپلین و هەستی بەرپرسیارێتی هەبێت بەرامبەر ئەو بەرنامە و ئەرکانەی پێی دەسپێردرێت بۆ ئەوەی ئامانجەکانی ئەو کارە یان چالاکییە بهێنرێتە دی.

بۆیە دەڵێین، کاری خۆبەخشانە فاکتەرێکی بنەڕەتییە بۆ بنیاتنانی کۆمەڵگە و پتەوکردنی یەکگرتوویی کۆمەڵایەتی نێوان هاووڵاتیانی هەر کۆمەڵگەیەك. ئەمە کارێکی مرۆییە و پەیوەستە بەماناکانی خێرومەندی و کاری باشە. چەندین شێوەی هەیە، بۆ نموونە ئەو کەسەی هاوکاری خەڵك دەدات کاتێك

پێویستیان پێی دەبێت هەست بە خۆشحاڵی دەکات. پێویستە سەرجەم کار و کۆششی دەستگاکان و لایەنەکان هاوشان بێت لەگەڵ کۆششی هاووڵاتیان بۆ بەرەوپێشبردنی کۆمەڵگە و درێژەدان بە گەشەسەندن بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی تاکەکەس و خێزان بەرەو ژیانێکی باشتر. بۆ ئەم مەبەستەش، پێویستە خۆبەخش ئەم خەسڵەتانەی هەبێت:

- ✷ پاڵنەری خود بەرەو ئەنجامدانی کاری خۆبەخشانە.
- ✷ بڕوای قووڵ بە بایەخی کاری خۆبەخشی و خزمەتکردنی کۆمەڵگە.
- ✷ بیر نەکردنەوە لە دەستکەوتی مادی لە بەرامبەر کارەکە.
- ✷ کارکردن لەگەڵ خەڵکی تر لە چوارچێوەی یەك تیم.
- ✷ شارەزایی لە بنچینە و پرەنسیپەکانی کاری خۆبەخشانە.
- ✷ تەرخانکردنی کاتی پێویست بۆ کردنی کاری خۆبەخشانە.

چەمکی خۆبەخش چییە ؟

کاری خۆبەخشانە بناغەیەکی بنەڕەتییە بۆ بنیاتنانی کۆمەڵگە و پتەوکردنی یەکگرتوویی هاووڵاتیان و هەر کۆمەڵگەیەك، بریتییە لە کارێکی مرۆیی پەیوەست بە ماناکانی خێرومەندی و کاری باشە، بەڵام قەبارەکەی و شێوەکەی و ئاڕاستەکەی و پاڵنەرەکەی جیاوازە لە کۆمەڵگەیەکەوە بۆ کۆمەڵگەیەکی تر، و لە زەمنێکەوە بۆ زەمەنێکی تر، قەبارەکەی لە کاتی سەقامگیری و ئارامدا کەم دەکات، لە کاتی قەیران و کارەسات و جەنگەکانیشدا زیاد دەکات.شێوەکەی ڕەنگە کاری دەست بێت یان ماسولکە یان پیشەیی یان پارەدان یان شتی تر. ئاڕاستەکەشی ڕەنگە خۆڕسکانە بێت و ڕەنگە لە لایەن دەوڵەتەوە ئاڕاستە بکرێت بەرەو چالاکیی کۆمەڵایەتی یان فێرکاری یان گەشەسەندن. پاڵنەرەکانیشی جیاوازە، ڕەنگە دەروونی بێت یان کۆمەڵایەتی یان سیاسی.

كاری خۆبەخش چەند چەمكێكی هەیە، وەک:

1. خۆبەخشی بریتییە لە ئەركێك كە كەسێك ئەنجامی دەدات بە شێوەیەكی ئارەزوومەندانە لە ڕێی بەشداریكردن لە خزمەتێكدا بە بێ ئەوەی هیچ بەرامبەرێک وەربگرێت.
2. خۆبەخشی بریتییە لە كردنی شتێک بە ئازادانە و لە دڵەوە و وەڵامدانەوەی داواكارییەك دڵخوازانە.
3. خۆبەخشی بریتییە لە كارێكی قازانج-نەویست، بە بێ بەرامبەرە، و وەزیفە نییە، كەسێك ئەنجامی دەدات بۆ هاوكاری و بەرەوپێشبردنی ئاستی ژیانی كەسێكی تر، ڕەنگە دراوسێ بێت یان تاكێكی كۆمەڵگەی مرۆیی.
4. خۆبەخشی بریتییە لەو شتەی مرۆڤ دەیبەخشێت لە خۆیەوە كە بەسەریدا نەسەپێنراوە.
5. كاری خۆبەخشی بریتییە لە هاوكاری و سوودگەیاندن بە كەسێك یان چەند كەسێک كە پێویستیان پێیەتی، بە بێ بەرامبەری مادی یان مەعنەوی.
6. خۆبەخشی چەمكێكی گشتییە و بریتییە لەو خزمەتگوزارییانەی كەسێك لە دەرەوەی وەزیفەكەی خۆی پێشكەشی دەكات بە بێ ئەوەی چاوەڕوانی قازانجێک یان بەرژەوەندییەك بكات و ئەم كارەی خزمەت بە خێرومەندی و بە كۆمەڵگەكە دەگەیەنێت. نموونەی خۆبەخش جۆراوجۆرن، وەك شێوەی كۆن كە بریتییە لە ئاڵوگۆڕی خزمەتگوزاری و وەڵامدانەوەی بەكۆمەڵ بۆ پێویستییەكانی كۆمەڵگە لە كاتی پێویستیدا. كاری خۆبەخشانە تۆخمێكی بنچینەییە لە زۆربەی چالاكی و بەرنامەی دەستگاكاندا.
7. خۆبەخشی بریتییە لەو ئەركەی كەسێك دڵخوازانە دەیكات لە ڕێی بەشدارییەوە لە پێشكەشكردنی خزمەتگوزاریی بە كۆمەڵگە بە بێ بەرامبەری مادی. ئەم بەشدارییە یان بە كاركردنە یان بە زانیاری یان بە بۆچوون یان بە پارە یان

بابەتی تر بۆ خزمەتی کۆمەڵگە. لەم پێناسەیەوە باشترین شێوەی خۆبەخشی ئەو ڕێکخراو و پرۆژانەیە کە بە دەستپێشخەری خەڵکانی خۆبەخش دامەزراون، بۆ ئەوەی هاوکاری کۆمەڵگە بکەن و گەشەی پێبدەن لە ڕێی بەکارهێنانی سەرچاوە مرۆیی و مادییەکانی خۆیانەوە.

کاری خۆبەخشانە زۆر شێوە و مومارەسە دەگرێتەوە، وەك هاوبەشیی تەقلیدی، هاوکاری خەڵکی تر کاتێک پێویستیانە و کاتێک کارەساتی سروشتی یان کۆمەلایەتی ڕوودەدات بە بێ ئەوەی داوای لێبکرێت وەك کاردانەوەیەکی سروشتی و بە بێ ئەوەی چاوەڕوانی بەرامبەری مادی بکات دەست بە کارەکە دەکات. بەرامبەرەکە ڕاستییەکەی بریتییە لە دڵخۆشی و ڕەزامەندی و لابردنی مەینەتی لەسەر شانی لێقەوماوەکان و نەهێشتنی برسێتی و نەخۆشی و هاوکاری هەژار و نەداران.
ئەگەرچی هەمیشە کاری خۆبەخشانە بە بێ بەرامبەرە بەڵام هەندێك جار بەرامبەرێک دەدرێت بەڵام شتێکی سادەیە لە بەرامبەر ئەو خزمەتگوزارییانەی کەسەکە پێشکەشی کۆمەڵگەی کردووە، وا باوە بەرامبەرەکە دیارییەك یان پاداشتێکی مەعنەوی بێت.
لەبیرمان نەچێت پابەندێتی هەیە لە نێوان ڕێکخراوەکە و خۆبەخشەکە، کە ئەویش پابەندێتییەکی ئەخلاقییە. واتە خۆبەخشەکە مافی هەیە وەك چۆن کارمەند مافی هەیە لە مووچەی مانگانە، و مۆڵەتی بە مووچە و بێ مووچە. لەبەرئەوەی کارەکە بۆ دەستگا ناحکومییەکانە هەر بۆیە زۆربەی جار لە دەرەوە یان لە ناوەوە تەومیل دەکرێت و تەمویلەکەش بۆ ئەو پرۆژانەیە کە ڕێکخراوەکە ئەنجامی دەدات، بەم شێوەیە ڕێکخراوەکە ناتوانێت پارە بدات بە خۆبەخش لە بەرامبەر کارەکانی.

بۆچی خۆبەخشی؟

چەند هۆکارێک هەیە پاڵ بە کەسێکەوە دەنێت کە کاری خۆبەخشی بکات، وەك:

- ✷ هـۆی پەیوەسـت بە گەشـەپێدانی تواناکـانی تـاکەکەس: واتە بەدەسـتهێنانی ئەزموون و گەشەپێدانی شارەزایی و فێربوونی پیشەکە و ئاشنایەتی بە بازاڕی کار، تاد.
- ✷ هۆی خودی (ذاتي): بۆ ئەوەی کەسەکە هەست بە ڕێز لەخۆگرتن بکات، و هەست بەوە بکات خەڵکی تر پێویستییان پێیەتی و خاوەنی پەیامێکی بالایە لە ڕێی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریی بە کۆمەڵگەکەی.
- ✷ هۆی کۆمەڵایەتی: واتە بەشداریی کۆمەڵایەتی، لە ڕێی هاوکاریی خەڵکەوە.
- ✷ هـۆی پەیوەسـت بە بیروبـاوەڕ: واتە بـڕوای بەو کـارە هەیە کە دەیکـات بە بـێ ئەوەی چاوەڕوانی کرێ یان بەرامبەر بێت.
- ✷ هەستکردن بە ئارامی دەروونی: واتە هەستکردن بە ئارامی دەروونی کە مـرۆڤ هەستی پێدەاکت دوای ئەنجامدانی کاری خۆبەخشی و هەست دەکات خزمەتی مرۆڤایەتی کردووە، بە تایبەتی کاتێك دەبینێت خەلکی تر ئەم هاوکارییەی بەرز دەنرخێنن.
- ✷ هۆشەمەندی خود (ذاتي): واتە زیادبوونی هەستکردن بە خود و خەڵکی تر، ئەو خەڵکەی کە سەر بە هەمان دەستگان.

بایەخی خۆبەخشی لە چیدایە؟

بایەخی خۆبەخشی لەوەدا نییە کە کارێکە و بۆشاییەك پڕ دەکاتەوە لە چالاکیی دەوڵەت یان دەستگا کۆمەڵایەتییەکان، بەڵکو لەوەدایە کە گەشە بە هەستەکانی خۆبەخشـەکە و بەرامـبەرەکەی دەدات، هەسـتکردن بە ئینتیمـا و دڵسـۆزی بـۆ کـۆمەڵگە و پتەوکردنـی پەیوەنـدییە کۆمەڵایەتییەکـان لە نێـوان تـوێژە

جۆراوجۆرەکانـدا، سـەرەڕای ئەوەی ڕەنگێکـی ئەرێنـی دەبێـت بە هاوبەشـی لە پێشکەشـکردنی خزمەتگـوزاری و ئاڕاسـتەکردن و ڕەسـمکردنی سیاسـەتەکانی دەستگا کۆمەڵایەتییەکە، هەروەها لە بەدواداچوونی جێبەجێکردنی بەرنامەکەی و هەڵسەنگاندنی بۆ خزمەتی کۆمەڵگە بە گشتیی.

کـاری خۆبەخشـانە ئـامرازێکی بنەڕەتیـیە بـۆ سـەرکەوتنی بەرنـامەی کـاری دەسـتگاکان لە هەمـوو بوارێکـدا وەك بـواری کـۆمەڵایەتی و ئـابووری و سیاسـی. گەشەسـەندنی کـاری خۆبەخشـانە لە هەر کـۆمەڵگەیەك لە کۆمەڵگەکـان بـریتییە لە ڕەنگـدانەوەی پێشـکەوتووی لە سـەرجەم بوارەکانـدا لە کـۆمەڵگەدا و ڕەنگدانەوەی تەبایی و یەکگرتوویی تاکەکانی ئەو کۆمەڵگەیەیە.

بە شێوەیەکی گشتیی دەتوانین بڵێین بایەخی کاری خۆبەخشی بریتییە لە:

1. ئەو خزمەتگوزارییـانەی خـۆبەخش پێشکەشـی دەکـات ڕۆڵـی هەیە لە تەواوکردنـی ئەو کـارانەی دەولەت ناتوانێـت پێشکەشـی بکـات وەك پـرۆژەی خزمەتگـوزاری و گەشەسـەندن، هەروەهـا، کەرتـی خـۆبەخش چالاکـانەیە و بە شـێوەیەکی خێراتـر و ئاسـانتر لە دەسـتگاکانی دەولەت دەتوانێـت خزمەتگوزارییەکان بگەیەنێت.
2. دەرفەت دەڕەخسێنێت بۆ ئاگاداری لە پێویستی و نەرێنییەکانی کـۆمەڵگە و ئەمەش یاریـدەدەرە بـۆ بانگهێشـت بـۆ کـارکردن لەسـەر ئەم گرفتـانە و چارەسەرکردنیان لە ڕێی حکومەتەوە یان لە ڕێی لایەنی ترەوە.
3. یاریدەدەرە بۆ کـۆکردنەوەی سەرچاوە ناوخۆییەکان لە سەرچاوەی مرۆیی و مادی بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی کۆمەڵگە بە بێ پەنا بردن بۆ سەرچاوەی حکومی یان دەرەکی.

4. لایەنی مرۆیی کۆمەڵگە بەرز دەکاتەوە و گەشەی پێدەدات و ئەمەش سۆز و هاوکاری نێوان خەڵك زیاد دەکات.
5. مومارەسەی دیموکراتی پتەو دەکات لە ڕێی ڕەخساندنی دەرفەت بۆ خۆبەخشان بۆ وەرگرتنی بڕیاری خۆیان لەسەر کۆمەڵگەکەیان بە شێوەیەکی دیموکراسی و ڕاستەوخۆ.
6. ئاگاداری لە کەلێن و کەموکوڕییەکانی کۆمەڵگەکە و سیستمی خزمەتگوزاریی کۆمەڵگەکە.
7. تاقیکردنەوەی ڕێگەی نوێ بۆ وەڵامدانەوەی پێویستییەکانی کۆمەڵگە.
8. تەواوکردنی کارەکانی حکومەت و پشتگیرییان لە پێناو کۆمەڵگە.
9. دیاردەیەکی گرنگە و ئاماژەیە بە زیندوویی و چالاکیی جەماوەر، و نیشاندەرێکە بۆ ڕادەی پێشکەوتنی گەلەکە.
10. دەرفەت دەڕەخسێنێت بۆ هاووڵاتیان مەشق بکەن لەسەر بەشداریی لە کارەکان و لە وەرگرتنی بڕیارەکان.
11. دەرخستنی وێنەی مرۆیی کۆمەڵگە و پشتگیریی لە هەرەوەزیی خەڵک.
12. دەبێتە مایەی خێراکردنی پرۆسەی گەشەسەندن چونکە سوودی کۆمەڵایەتی و ئابووری گەورەی هەیە.
13. دەبێتە مایەی لێك نزیکبوونەوەی توێژەکانی کۆمەڵگە و پتەوکردنی پەیوەندییەکانیان.
14. هاوکاریی ئەو کەسانەی کۆمەڵگەکە دەکات کە بێ توانان.

چۆن ئامانجەكانی خۆبەخشی دابەش دەكرێت؟

ئامانجەكانی خۆبەخشی بۆ دوو بەشی گشتیی و تایبەت دابەش دەبێت:

ئامانجە گشتییەكانی خۆبەخشی:

- ❖ كەمكردنەوەی گرفتەكانی كۆمەڵگە.
- ❖ گەشەپێدانی گیانی هاوبەشی لەناو كۆمەڵگە و ڕووبەڕوو بوونەوەی نەرێنی و لاموبالات.
- ❖ خێراكردنی پرۆسەی گەشەسەندن و قەرەبووكردنەوەی دواكەوتوویی.
- ❖ بەشداریی هاووڵاتیان لە كاری خۆبەخشیدا پاڵیان پێوە دەنێت بەرەو لێك تێگەیشتن، و ڕێككەوتن لەسەر ئامانجە كۆمەڵگەییەكان، و كەمتركردنەوەی دەرفەتی بەشدارییان لە كاتری تردا كە هەڕەشە بێت لەسەر كۆمەڵگە و یەكگرتووییەكەی.
- ❖ بەشداریی لە گەشەسەندنی كۆمەڵایەتی.
- ❖ كاراكردنی ڕۆڵی تاكەكانی كۆمەڵگە و وەبەرهێنانی كاتی بۆشایی.
- ❖ قووڵكردنەوەی كاری خۆبەخشی لەلای لاوان و نەوجەوانان.
- ❖ بەشداریی لەگەڵ لایەنە فەرمییەكان لە پەرەپێدان و بەرەوپێشبردنی كۆمەڵگە.
- ❖ ئاگاداری لە گرفتەكان و بابەتەكان و پێویستییەكانی كۆمەڵگە، و بەشداریكردن لە چارەسەركردنیان.
- ❖ بەكارهێنانی تواناكانی كەسەكان و دەستگاكانی كۆمەڵگە بە شێوەیەكی دروست.
- ❖ ئاسانكردنی هاوكاری نێوان دەستگاكانی حكومەت و ڕێكخراوە ناحكومییەكان.

- بەدیهێنانی تەبایی و هاوکاریی نێو کۆمەڵگە.
- تەواوکاری (تكامل)ی نێوان سەرچاوە داراییەکانی حکومەت و تایبەت و سەرچاوە مرۆییەکانی خۆبەخشیی.

ئامانجە تایبەتییەکانی خۆبەخشی:

- هەستکردن بە سەرکەوتوویی لە ئەنجامدانی کارێک کە خەڵکی تر بەڕێزەوە تەماشای دەکەن.
- بەدەستهێنانی پێگەیەکی باشتر لەناو کۆمەڵگە.
- پێویستبوونی هەستکردن بە ئینتمیا، و بەشێکن لەو کەسانەی ئارامی و ویژدانی کۆیان پێدەدات.
- خودڕەزامەندی
- خۆبەخشان قەرەبووی کەمیی دەستی کار دەکەنەوە لە دەستگاکان.
- ئەرك دەکێشن بۆ ناساندنی کۆمەڵگەی ناوخۆیی بە خۆبەخشەکان و بەم شێوەیەش پشتگیریی مەعنەوی و مادی و کۆمەڵایەتی بەدەست دەهێنن چونکە ئەم دەستگایانە ناتوانن بە گۆشەگیری دوور لە تاکەکانی کۆمەڵگە بژین.
- مەشقکردن بە تاکەکەس بۆ بەشداریکردنی سوودبەخش لە کاری خۆبەخشیدا.
- سوود وەرگرتن لە وزە و توانا و بەهرەی کەسەکان.
- پەیداکردنی متمانە و هەست کردن بە ڕەزامەندی.
- سازکردنی پەیوەندیی کۆمەڵایەتی لەگەڵ تاکەکەس و دەستگا ئەهلییەکان.
- تێگەیشتنی ڕاستەقینە لە داواکاری و ڕەوشی کۆمەڵگە.
- فێرکردنی هەستی خۆشویستنی خەڵکی تر و خۆنەویستی.
- ڕاهێنانی تاکەکەس بۆ کارکردن لەگەڵ خەلکی تر وەك یەك تیم بۆ دروستکردنی پلان و وەرگرتنی بڕیار.

چۆن مافەکان و ئەرکەکانی خۆبەخشەکان دیاری بکەین؟

خۆبەخش هەندێك مافی هەیە کە پێویستە ڕەچاوی بکەین بۆ ئەوەی پرۆسەی خۆبەخشی چالاک ببێت و ڕێکخستنێکی سەرکەوتووی هەبێت. مافەکان وەك مافی وەرگرتنی ڕێنمایی و مەشقی پێویست بۆ ئەنجامدانی کارەکە، مامەڵەکردن لەگەڵی بە ڕێز و پێزانینەوە، و نابێت کاتی بەفیڕۆ بدەین لە ئەنجامی خراپیی پلانەکانەوە. بۆی هەیە پرسیار بکات و پێشنیار پێشکەش بکات سەبارەت بەو کارەی دەیکات. متمانەی پێ بکرێت و زانیاری پێبدرێت لەسەر کارەکەی. هەروەها چەند ئەرکێکی هەیە، وەك بەکارهێنانی وزە و توانای پێویست، و پابەندێتی بە کات و ژوانی کارەوە، و ئەنجامدانی کارەکەی بە باشترین شێوە و ڕێزگرتن لە یاساکانی کار، و ڕێزگرتن لە نهێنیی زانیاریەکان. بێجگە لەمانەش، خۆبەخش ئەم مافانەی هەیە:

- هەست بکات بەشدارییەکەی ڕۆڵی هەیە لە بەدیهێنانی ئامانجەکانی دەستگاکە.
- ڕێنمایی و مەشقی پێبدرێت و سەرپەرشتیی بکرێت بۆ ئەنجامدانی کارەکەی.
- فێری ئەوە بکرێت چۆن بە باشتر کارەکانی ئەنجام بدات.
- بە ڕێزەوە مامەڵەی لەگەڵ بکرێت.
- کاتی بەفیڕۆ نەدرێت لە ئەنجامی پلاندانانی خراپەوە.
- بۆی هەیە پرسیار بکات و پێشنیار بکات سەبارەت بە کارەکەی.
- متمانەی پێ بکرێت بۆ ئەو زانیارییە نهێنیە پێویستانەی دەخرێتە پێشی.
- ڕێزی لێ بگیرێت و پێزانینی بۆ بکرێت بۆ ئەو کارەی ئەنجامی داوە.
- بە نووسین ستایش و هەڵسەنگاندن بۆ کارەکەی بکرێت.

سەرەڕای ئەم مافانە، خۆبەخش چەند ئەركێكی هەیە كە پێویستە ئەنجامی بدات بۆ ئەوەی كارەكەی بەرهەمدار بێت و كاریگەرێكی ئەرێنی هەبێت، وەك:

- بەشداریی لە چالاكییە خۆبەخشییەكان.
- كاركردن وەك یەك تیم.
- ڕێزگرتن لە خەڵكی تر.
- جێبەجێكردنی ڕێنمایی بەرپرسەكان.
- كاركردن بە چوست و چالاكییەوە.
- پێشكەشكردنی بیروبۆچوونی نوێ و سوودبەخش.
- كاركردن بۆ هاندانی خەڵكی دەوروبەری تا بەشداری بكەن لە كارە خۆبەخشییەكان بۆ خزمەتگوزاریی كۆمەڵگە.

خەسڵەتەكانی كاری خۆبەخشی (ئەرێنییەكان)

1. كەمكردنەوەی خەرجییە تەشغیلییەكانی ڕێكخراوی قازانج-نەویست.
2. ئاڕاستەكردنی وزەی مرۆیی و گۆڕینی بۆ خزمەتی كۆمەڵگە.
3. ئازادی دەربڕینی خسێنێت بۆ كاركردن و هەڵبژاردنی جۆری كار.
4. دەبێتە مایەی كەمكردنەوەی ئەركی مادی لەسەر ڕێكخراوە كۆمەڵایەتییەكان، واتە ئیزافەیەكی ڕاستەقینەیە بۆ سەرچاوەكانی و بەم شێوەیەش ئەو خەرجییانەی كە ڕەنگە ڕێكخراوەكە ناچار بوایە خەرجی بكردایە لەسەر دامەزراندنی كارمەند، دەتوانێت بەكاری بهێنێت بۆ زیاتركردن و چاكتركردنی ئەو خزمەتگوزارییانەی پێشكەشی دەكات.
5. حەماسەتی تێدایە، ئەمە شتێكە لە كاری ڕۆتینیی مووچەییدا نییە، بەڵام پێویستە ئەم حەماسەتە بەكاربهێنرێت بۆ شێوازیی ئاشتیانەی ڕێكخراوەكە بە شێوەیەك كە باكگراوندێكی پسپۆڕی و شارەزایی هەبێت.

6. بـوار بـۆ مومارەسـەکردنی دیموکراسـییەتی کـۆمەڵایەتی دەڕەخسـێنێت لە کۆمەڵگە، خەڵك ئازادانە دێتە پێش و بە خۆی جۆری کارەکە هەڵدەبژێرێت، و خۆبەخش دەتوانێت بە ڕاستگۆیی بۆچوونی خۆی لەسەر سروشت و ئاستی خزمەتگوزارییەکە دەربڕێت.
7. شێوازێکی ئەرێنییە بۆ سوود وەرگرتن لە وزەی لاوان و پڕکردنەوەی کاتی بەتاڵی بە شێوازێکی بنیاتنەرانە.
8. خۆبەخشەکان ڕۆڵێکی گەورە دەگێڕن لە گۆڕینی بەرنامەکانی ڕێکخراوەکە بە گوێرەی پێویستییە کۆمەڵییەکانی کۆمەڵگە.
9. دەتوانرێت بە خۆبەخش هەندێك کەلێن و کەموکوڕی لە هەندێک پسپۆڕیی دەگمەندا پڕ بکرێتەوە.

لایەنە نەرێنییەکانی کاری خۆبەخشی

1. ڕەنـگە حەماسـەتی زیـادی خۆبەخشـەکە ببێـتە مـایەی بەفیڕۆدانـی سەرچاوەکانی ڕێکخراوەکە ئەگەر ڕێنمایی دروستی لەگەڵ نەبێت.
2. حەماسـەتی خۆبەخشـەکان و خواسـتیان بـۆ ئەنجامـدانی کـارێکی دیـاریکراو ئەوە ناگەیەنێت کە ڕەنگە ئاستی ئەدای هەندێك خۆبەخش کەمتر بێت لە هی پسپۆڕانی بوارەکە چونکە بە تەنیا حەز مانای تواناداری نییە.
3. بە شـەرم دادەنرێـت ئەگەر خـۆبەخش بەردەوام نەبێـت لە کـارەکەی لە ڕێکخراوەکە، خۆبەخش بۆی هەیە هەر کاتێك بیەوێت خۆی بکشێنێتەوە بە بـێ ئەوەی هـیچ پابەنـدییەکی لەسـەر بێـت، و ناتوانرێـت ناچـار بکرێـت بـۆ درێژەدان بە کـار، یـان تەنـانەت ئەوەی کە پاشەکشـەکەی بە ڕێکـوپێکی و ڕێکخراو بێت.

4. ڕەنگە کۆکردنەوەی کۆششی خۆبەخشانە و سیستەمییانە لە ڕێکخراوەکە ببێتە مایەی دابەزینی مەعنەویات لە ئەنجامی جیاوازیی مامەڵەکردن لە نێوانیان، ئەمەش دەستگاکە دوور دەخاتەوە لە ئامانجەکانی.
5. زۆر جار خۆبەخش ئارەزووەکانی لەسەر حسابی کاری لە ڕێکخراوەکەدا تێر دەکات، ئەمەش دەبێتە هۆی سوود وەرنەگرتن لە کۆششەکانی و تێنەگەیشتن لە فەلسەفەی ڕێکخراوەکە و ئامانجەکانی.
6. نەبوونی دیسپلین یان کەموکوڕیی لە مومارەسەکردنی دەسەڵات لەناو ڕێکخراوەکە و ئەنجام نەدانی بەدواداچوون و هەڵسەنگاندن.

تەکنیکەکانی کاری خۆبەخشی کامانەیە؟

یەکەم: ڕاگەیاندن و بانگهێشت

میدیا ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لە کاری خۆبەخشی وەك سەرچاوەیەك بۆ پرۆسەی گەشەسەندنی کۆمەڵایەتی و ئابووری، سەرەڕای ئەمەش، میدیا ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لە دەرخستنی بایەخی کاری خۆبەخشانە لە کۆمەڵگەدا بۆ هاوکاریی چینی هەژاران و هاندانی کۆمەڵگە بۆ بەشداریی لە کاری خۆبەخشانە. میدیا دەتوانێت لەم بوارانەدا ڕۆڵ ببینێت:

- ڕزگارکردنی خێزانەکان و هاوکارییان تا بتوانن کاروبارەکانی خۆیان بەڕێوە ببەن لە ڕێی فێرکردن و نەهێشتنی نەخوێندەواری.
- هاندانی خۆبەخش بۆ هاوکاریی.
- هاندانی بڕیاربەدەستان بۆ کارکردن.
- هاندانی بازرگان و پیشەسازان بۆ بەشداریی لە کاری خۆبەخش.
- بەشداریی میدیا لە پرۆسەی گەشەسەندن.
- جەختکردنەوەی میدیا لەسەر پاڵنەرەکان و بەها ئاینییەکان بۆ هاوکاریی کۆمەڵگە.

- بنیاتنــانی حەزی بەشــداریکردن و هاوکــاریی دەوڵەت بــۆ گەشەســەندن بە شێوەیەکی گشتیی.
- میــدیا رۆڵێکــی گەورە دەگێڕێــت لە ئاشــکراکردنی گۆڕانکــارییە کۆمەڵایەتییەکان و هاندان و ڕاکێشانی بایەخی خەڵك بۆ بەشداریکردن لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییەکان.
- بەشداریی میدیا لە فێرکاری و مەشق و بەشداریی لە دروستکردنی بڕیاری پەیوەست بە ژیانی هاووڵاتیان.
- میدیا رۆڵێکی گرنگ دەگێڕێت لە قووڵکردنەوەی گیانی تەواوکاری لە نێو خەلك و هاندانی هاوکاری.
- میدیا رۆڵێکی گرنگ دەگێڕێت لە پتەوکردنی هەست و بەهاکانی بەشداری و هەستکردن بە بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی و بەخشین.
- بـۆیە پێویسـتە میـدیایەك هەبێـت بـۆ گەیانـدنی هەواڵ لەسـەر خۆبەخشـین بە تـایبەتی لە بـواری گەشـەی گشـتگیر، ئـابوری و کـۆمەڵایەتی و سیاسـی و رۆشـنبیری. دەبێت ئەوەمـان لە بیـر بێت وەك چۆن خەڵك هەیە هـانی خەلـک دەدەن بـۆ خۆبەخشـی، خەڵکـی تـر هەیە کە سـاردیان دەکەنەوە و پەشـیمانیان دەکەنەوە و تەنانەت هەیە گاڵتەیان پێ دەکات.

دووەم: پرۆسەی هەڵبژاردن

پرۆسـەی هەڵبژاردنـی خـۆبەخش ئەگەرچـی وا پێـدەچێت پرۆسـەیەکی ئاسـان بێـت بەڵام ڕاسـتییەکەی کـارێکی سـەختە، بە تـایبەتی ئەگەر خەڵکمـان هەبێـت کە ئامادە بن بۆ کاری خۆبەخشی بەڵام هێندەی پێویست زانیاریان لەسەر بیرۆکەی خۆبەخشـین و پابەنـدێتییەکان نەبێـت. بـۆیە پێویسـتە رێکخـراوەکە رەچـاوی ئەو بناغـانە بکـات کە بەکـاری دەهێنێـت بـۆ وەرگرتنـی خـۆبەخش، بەم شـێوەیەش

دەتوانێت بە باشترین شێوە وزەی خۆبەخشەکان بەکاربهێنێت. دۆزینەوەی خۆبەخش چەند گرنگە، بەکارهێنانی وزەکانیان هێندە گرنگە. بەکاربهێنرێت بۆ ئەوەی:

- پڕکردنەوەی پێویستییە بنچینەییەکانی دەستگاکە-کۆمەڵگەکە.
- بگونجێت لەگەڵ تواناکان و خواستی خۆبەخشەکە.
- دژی چەمکەکانی رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی نەبێت.
- نەیخەینە ناو کێشەی یاسایی یان شتی پێچەوانە لەگەڵ چەمکە کۆمەڵایەتییە باوەکان.

کاتێك خۆبەخشێک دێت بۆ رێکخراوەکە، پێویستە رێکخراوەکە ورد بێت لە پرۆسەی وەرگرتنی. لایەنی جۆرایەتی خۆبەخشەکان زۆر گرنگترە لە لایەنی چەندایەتی. کاری خۆبەخش خەڵکی خاوەن تایبەتییەکی دیاریکراوی پێویستە، وەك بڕوا بە کاری خۆبەخشانە، بێجگە لە تێگەیشتن لە ئەرک و بەرپسیارێتییەکانی سەرشانیان. بۆیە پێویستە ئەم خاڵانە ڕەچاو بکرێت

یەکەم: دابەشکردنی فۆرمی تایبەت بە خۆبەخشان.

دووەم: بەرنامەیەکی ناساندن سەبارەت بە رێکخراوەکە و ئامانجەکانی و پرۆژەکانی و دەستکەوتەکانی و هیواکانی.

سێیەم: سازکردنی کۆبوونەوەیەك لەگەڵ خۆبەخشەکان بۆ ئاگاداری لە بۆچوونیان لەسەر رێکخراوەکە، ئنجا دەرفەتیان پێبدرێت لیژنە و بەشەکان هەڵبژێرن، و دەبێت بخرێنە ژێر رێنمایی و سەرپەرشتیی.

چوارەم: پێویستە رێکخراوەکە تەنێ بیر لە ئارەزووەکانی دەستگاکە نەکاتەوە، بایەخ و ئارەزوو و توانا و بۆچوونی خۆبەخشەکانیش گرنگن. ئەگەر خۆبەخش هەست بکات رێز ناگیرێت لە ئارەزوو و بەهاکانیان ئەوسا رێکخراوەکە بەجێ دەهێڵن، سەرەڕای ئەمەش، پێویستە رێکخراوەکە وریا بێت

لە هەڵبژاردنی خۆبەخشەکان چونکە هەڵبژاردنی خۆبەخش ئەم بایەخانەی هەیە:

- ✷ دارشتنی چەمکی هاوبەش بۆ هەردوولا، سەبارەت سروشتی کارەکە، چوارچێوەی کارکردن، سوودەکانی لە ماوەی کورتخایەن و درێژخایەن، و پابەندێتییە جۆراوجۆرەکانی تیمەکان.
- ✷ هەڵبژاردنی دروست هەروەها رۆڵی هەیە لە:

1. دابینکردنی توانا بۆ ئەوەی بە باشی سوود لە وزە و توانای خۆبەخش وەربگیرێت.
2. کولفەی ئامادەکاری کەم دەکاتەوە.
3. خێرایی گەیشتن بە ئامانجەکان زیاد دەکات.
4. رێگە بە بێ هوودەیی نادات.
5. ئەرکی زێدەتر لە توانای خۆی ناسپێردرێت بە خۆبەخشەکە.
6. تێگەیشتن لە ئامانج و هیواکانی دەستگاکە

ڕاهێنانەوە، مەشق:

زۆر جار خۆبەخشەکان پێویستیان بە ڕاهێنان و مەشق هەیە بۆ ئەوەی بە باشیی سوود لە تواناکانیان وەربگیرێت و وا باوە هەندێکیان کاتی زیاتری پیویستە لە هەندێکی تریان. ئامانجە بنەڕەتییەکانی مەشق پەیوەستن بە:

1. هەڵوێستی مەشقپێکراوەکان.
2. قووڵکردنەوەی پسپۆڕیی.
3. پەیداکردنی شارەزایی نوێ.

ئامانجەکانی خولی ڕاهێنانی خۆبەخشەکان پێویستە هەموو ئەم بوارانە بگرێتەوە، مەشق هەڵوێستی خۆبەخشەکە ڕوون دەکاتەوە و یارمەتی دەدا بە شێوەیەکی باشتر کارەکانی بکات.

مەشق هەروەها رۆڵێکی بەرچاوی هەیە لە:

1. ڕاکێشانی خۆبەخش بۆ دەستگاکە.
2. بەردەوامییدان بە کاری خۆبەخشی بۆ درێژترین ماوە.
3. سوود وەرگرتن لە توانا و وزەی خۆبەخش بە باشترین شێوە لە هەموو بوارەکانەوە.

سێیەم: چوارچێوەی ڕێکخراوەیی (الإطار التنظيمي)

بایەخی دانانی چوارچێوەی ڕێکخستنی کاری خۆبەخشانە لەوەدایە کە ڕەنگە خۆبەخشی تاکەکەس پاشەکشە بکات، لە لایەکی تریشەوە بۆ ئەوەی ئاگاداربین لە هەر ئاستەنگێك کە سەرهەڵدەدات. کاری خۆبەخشانە دەبێتە مایەی زیادکردنی ڕێز و هێز بۆ گروپەکە، وهاوکات تاکەکەسیش دوور دەکەوێتەوە لە خۆپەرستی و لادان لە ئامانجەکان، هەروەها، دارشتنی چوارچێوەی ڕێکخراوەیی دەبێتە مایەی بەردەوامیی کار و بەدواداچون.

چوارەم: هاندان و چالاککردن

ڕاکێشانی خۆبەخش ئاسانە، بەڵام هێشتنەوەی زەحمەتە. چەندین هۆکار هەیە، وەك تێنەگەیشتنی ڕێکخراوەکە لە نەفسییەتی خۆبەخش و پشتگوێ خستنی بواری دەروونی (بۆ نموونە، پێزانین و ڕیز، خۆسەلماندن، ئەوەی کە مرۆڤ پێی خۆشە مەدحی بکرێت). ئەگەرچی ئەم پێویستییانە بە چاو نابینرێن، بەڵام زۆر گرنگن بۆ مرۆڤ. بۆیە پێویستە ڕێکخراوەکە لە ڕێی پێزانینی مەعنەوییەوە هاندی خۆبەخشەکان بدات و وای لێ بکات هەست بکات کە بەشێکە لە

قەوارەی ڕێکخراوەکە و بەم شێوەیەش ئاستی دڵسۆزیی زیاد دەکات. هاندان و چالاککردن ڕۆڵێکی بەرچاو دەگێڕن لە هێشتنەوەی خۆبەخش و سوود وەرگرتن لە وزە و پسپۆڕییەکانی.

چەند شێوازێک هەیە بۆ هاندان، وەك:

1. **بەشدارپێکردن:** واتە خۆبەخش بخرێتە کرۆکی ئیشەکانی کاری دەستگاکە – نەوەك پەراوێز بخرێت.
2. **شەفافییەت:** کاری دەستگاکە زانراو و بەرچاو بێت و ئامانجی شاردراوەی نەبێت.
3. **بەرز ڕاگرتن:** پێویستە هەمیشە دان بنرێت بە دەستکەوت و بەخششەکانی خۆبەخشدا.
4. **ئاوێتەکردن:** پێویستە دەرفەت بدرێت بە خۆبەخش ئاوێتە دەستگاکە و خەڵکەکە ببێت، ئەگەر بە خۆی بیەوێت.
5. **ڕاوێژ:** پێویستە بوار بدرێت بە گفتوگۆ و وەرگرتنی بۆچوونیان.
6. **لابردنی ئاستەنگەکان:** شتێک کە زۆر خۆبەخش ئازار دەدات بریتییە لە "ڕۆتین"، خۆبەخشەکە بە حەماسەتەوە دێت بۆ کار بەڵام تووشی بیرۆکراسییەتی تەکنیکی و کارگێڕی دەبێت، ئەمەش لە حەماسەتی کەم دەکاتەوە. پێویستە بەردەوام کار بکەین بۆ لابردنی ئاستەنگەکانی پێش خۆبەخش و کارکردن بۆ هاندانی بۆ درێژەدان بە کارەکانی.
7. **سوپاس و پێزانین:** ئەمەش بەشێکە لە بەرز ڕاگرتنی خۆبەخش. بەرز ڕاگرتن ڕەنگە لە بۆنەی گەورەدا بێت بەڵام سوپاس و پێزانین دەشێت سوپاسنامەیەك بێت، و لە ماوەی لە پاش ماوەی خۆبەخشییەکەیدا بۆی ڕەوانە دەکرێت بەو هیوایەی جارێکی تریش دیداری لەگەڵ بکرێت لە بۆنەیەکی تری کارکردن.

شێوازەکانی ڕاکێشانی خۆبەخش

شێوازی جۆراوجۆر هەیە بۆ ئەنجامدانی هەڵمەتی ڕاکێشانی خۆبەخش، کە ئەگەر بە باشی ئامادەکاری بۆ بکرێت ئەوا زۆر کاریگەر دەبێت، بە ڕەچاوکردنی دیدگەی ڕێکخراوەکە و ئەو بابەتەی دەیەوێت خۆبەخشی بۆ ئامادە بکات. شێوازەکان بریتین لە:

1.هەڵمەتی بەرفراوان بۆ راکێشانی خۆبەخش: لە دوو حاڵەتدا پەنا بۆ ئەم شێوازە دەبەین:

- کۆمەڵگە پێویستی بە ژمارەیەکی گەورەی خۆبەخشە بۆ ماوەیەکی کەم بۆ بۆنەیەکی دیاریکراو.
- ئەرکی خۆبەخش سادەیە و پێویستی بە شارەزایی و کارزانی تایبەت نییە و زۆر خۆبەخش دەتوانن پاش مەشقێکی سادە ئەم کارانە ئەنجام بدەن.

ئەم هەڵمەتە لە رێی بڵاوکردنەوەی هەندێك زانیاری سادەوە دەست پێدەکات سەبارەت بە بابەتەکە و ئەرکەکان، ئەمەش لە رێی نامیلکەی بچووک و بلاڤۆك بۆ ناساندنی بابەتەکە، و هەڵواسینی پۆستەر و ڕاگەیاندنی چالاکییەکان لە کۆبوونەوەی جەماوەریی جۆراوجۆردا.

<u>2. هەڵمەتی ڕاکێشانی بەئامانجگیراو (مستهدفة):</u>

لێرەدا ئامانجەکەی هەڵمەتی راکێشانی خۆبەخش ژمارەیەکی کەم و دیاریکراوە لە خۆبەخش کە هەڵمەتەکە ئاراستەی ئەمان دەکرێت نەوەك هەموو خەڵك. کاتێک پەنا بۆ ئەم شێوازە دەبەین کە ئەرکە داواکراوەکان لە خۆبەخشان پێویستی بە شارەزایی و پسپۆڕی و لێزانی هەبێت و ئامانجی هەڵمەتەکە ئەو کەسانەیە کە

لەو بوارەدا شارەزان. پلاندانان بۆ ئەم هەڵمەتە پێویستی بە وەڵامدانەوەیە بۆ ئەم پرسیارانە:

- پێویستمان بە چییە (ئەرکەکە)؟
- کێ دەتوانێت پێشکەشی بکات (خۆبەخشەکان) ؟
- چۆن پەیوەندییان پێوە بکەین؟
- چی هانیان دەدات؟

3. هەڵمەتی ڕاکێشانی بازنەی دەوروبەر:

واتە هەڵمەتێک بۆ ڕاکێشانی ئەو کەسانەی لە دەوروبەری کۆمەڵگە بەئامانجگیراوەکەن، ئەمانە ئەو کەسانەن کە پەیوەندییان هەیە لەگەڵ کۆمەڵگەکە و ئێمەش دەمانەوێت رایان بکێشین بۆ ئەنجامدانی کاری خۆبەخشی، ئەمانە ڕەنگە بێنە ڕیزەوە:

- خاوەنی بابەتەکە یان توێژە بەئامانجگیراوەکە.
- هاوڕێی خۆبەخشەکان.
- کۆمەڵگەی دەوروبەری ناوچەی چالاکییەکانمان.
- ئەوانەی لەگەڵ توێژە بەئامانجگیراوەکە زیانیان پێگەیشتووە.

ج- پەیامی ڕاکێشانی خۆبەخشان

هەر هەڵمەتێک بۆ ڕاکێشانی خۆبەخشان، پەیامێکی تایبەت بە خۆی هەیە. لەم پەیامەدا ئەوە ڕوون دەکرێتەوە کە بۆچی ئەو کۆمەڵگەیە پێویستی بەو خزمەتگوزارییانەیە (کات یان کۆشش یان پارە یان هتد). پێویستە نامەکە کورت بێت و سادە بێت و ڕاستەوخۆ بێت و بە خۆبەخشەکە ڕابگەیەنرێت کە پێویستمان بە کۆششەکانییەتی و بەشداریی ئەو دەبێتە مایەی بەدیهێنانی ئامانجی ئەرێنی،

و لێرەدا دەبێت جەخت بخەینە سەر ئەوەی کە کۆمەڵگەکە پێویستی بە کار و خزمەتگوزارییەکانی ئەوە.

بۆ نموونە

- کارکردنی تۆ لەگەڵ رێخکراوەکە، هەنگاوێکە بۆ پشتگیری لە بابەتی......
- پێکەوە دەتوانین باشتر کۆمەڵگەکە بنیات بنێین.
- بەشداری بکە بۆ چاکترکردنی ژیانی ئەو قوربانییانە.

ئەو فاکتەرانە کامانەن کە رێگە خۆش دەکەن بۆ راکێشانی خۆبەخش و هێشتنەوەیان لەگەڵ ڕێکخراوەکان؟

پرۆسەی راکێشانی خۆبەخش کارێکی گرنگە کە دەبێت رێکخراوەکان بایەخی پێ بدەن، پێش پرۆسەی ڕاکێشان هەندێك کاروبار هەیە کە پیویستە رێکخراوەکە رەچاوی بکات وەك هەنگاوی ئامادەکاری بۆ ئەوەی بتوانێت بە باشی و سەرکەوتوویی خۆبەخشەکان بەرێوە ببات، وەك:

1. رێکخراوەکە لێکۆڵینەوە بکات لە پێویستییەکانی خۆبەخشەکان، واتە ئەو بەش و پرۆژە و خزمەتگوزارییانە دیاری بکات کە کاری تێدا دەکەن.
2. ژمارەی پێویست لە خۆبەخشان چەندە.
3. رێکخراوەکە شوێنی ئامادەبوون و کاری خۆبەخشەکان دیاری بکات.
4. رێکخراوەکە شوێنێک دابنێت بۆ پێشوازیی لە خۆبەخشەکان.

چەند فاکتەرێک هەیەبۆ راکێشانی خۆبەخش و هێشتنەوەیان، لە رێی ئەم خالانەوە:

1. گەشەسەندنی چەمکی خۆبەخش، واتە ئێمە پێویستمان بە خۆبەخشێك نییە تا هەموو کات و توانای خۆی بۆ رێکخراوەکە تەرخان بکات، بەڵام پێویستە هەموو توانا و کاتێکی خۆبەخشەکان بەرز و بەرێز ڕابگرین بە تایبەتی

ئەگەر پسپۆڕییەكی تایبەت بوو، بۆیە نابێت كاتی خۆبەخش بە فیڕۆ بدەین، واتە بەخششی خۆبەخشەكە هەرجەند كەم و سادە بێت جێگەی ڕیزە، گرنگ ئەوەیە ڕێكخراوەكە كاتی خۆبەخش بەفیڕۆ نەدات.

2. كۆبوونەوەكان. زۆربەی جار گلەیی ئەوە دەكرێت كە كۆبوونەوەكان درێژن و ماوەیەكی زۆر دەخایەنن، كاتی خەڵك بە فیڕۆ دەدرێت و ڕێز لە مەوعیدەكان ناگیرێت. پێویستە بە باشی ئامادەكاری بۆ كۆبوونەوەكان بكرێت و ڕێز لە خۆبەخش و كاتی بگیرێت.

3. هاندانی لاوان ئەمەش لە ڕێی دروستكردنی پرۆژەی تایبەت بە لاوان و گەشەپێدانی هەستی هاووڵاتێتی لەلایەن و بەشداریكردنیان لە كاردا و ڕێزگرتن لە بۆچوونیان و دەرفەتیان پێبدرێت بەشداری بكەن و ڕێز لە ڕەوشەكەیان بگیرێت بۆ نموونە قوتابیان، دەبێت ڕێز لە كاتی وانە و خوێندنیان بگرین.

4. سوودێكی دیاریكراو – سوودێكی دیاریكراو ڕەنگە ناكۆك بێت لەگەڵ پرەنسیپی قازانج-نەویستی و نەبوونی سوودی مادی بەڵام دەتوانین سوودی تر بگەیەنین بە خۆبەخش وەك زانیاری و پسپۆڕی و شارەزایی و متمانە بەخۆبوون بە ڕەچاوكردنی ئامانجە باڵاكانی ڕێكخراوەكە و كارەكە. دەشێت هەردوو ئەو ئامانجە پێكەوە بهێنرێنە دی.

5. تۆماری خۆبەخشان – ڕێكخراوەكە و یەكێتیی هەرەوەزییەكان دەتوانن تۆمارێك بكەنەوە بۆ خۆبەخشان و ئاڕاستەكردنیان بە ئاڕاستەی گونجاو و دروست بۆ بەكارهێنانی تواناكانیان، بە هەمان شێوە دەتوانین تۆمارێكمان هەبێت بۆ پسپۆڕان، تۆماری پسپۆڕان، بۆ ئەوەی بانگهێشتیان بكەین بۆ سوودوەرگرتن لە پسپۆڕییان.

6. یاسا ناوخۆییەکان و هەوڵدان بۆ پێشخستنیان بۆ ئەوەی ورەیەکی مەعنەوی بدەن بە خۆبەخشەکان، خۆبەخشین هۆیەك دەبێت بۆ پێدانی پاداشت و خەڵاتکردن و پێدانی پێگەی کۆمەڵایەتی، زۆر وڵات لەم بارەیەوە یاسایان دارشتووە.
7. خەڵاتکردنی خۆبەخشان – بابەتی خەڵاتکردن دەشێت لە ڕێی دەوڵەتەوە بێت یان لە ڕێی ڕێکخراوەکە خۆیەوە، بۆ نموونە بڕوانامەی ڕێزلێنان یان ئاهەنگێکی سادە بۆ ئەوەی تیشک بخەینە سەر کاری خۆبەخشە نوێیەکان.
8. بلاوکردنەوە – ئەو ڕێکخراوانەی کە بڵاوکراوەی وەرزییان هەیە یان گۆڤاریان هەیە دەتوانن نموونەیەك لە بەخششی خۆبەخشەکان و کارەکانیان بڵاوبکەنەوە بۆ ئەوەی هانی کاری خۆبەخشی بدرێت و وەك توخمێك بەکاربهێنرێت بۆ راکیشانی خۆبەخشی نوێ.
9. قەرەبووکردنەوەی خۆبەخشان – واتە قەرەبووکردنەوەی ئەو خەرجییە فعلییانەی دەیکەن لە ئەنجامی خۆبەخشییەکەوە، بۆ نموونە پارەی هاتووچۆ و شتی تر، ئەمە هیچ ناکۆکییەکی تێدا نییە لەگەڵ پرەنسیپی سوود وەرنەگرتنی دارایی، هەندێك هەیە بە خۆی واز لەو مافەش دەهێنێت.

پێوەرەکانی هەڵبژاردنی کادر چییە؟

1. بڕوا بە کاری خۆبەخشی.
2. ئامادەیی بۆ کارکردن لەگەڵ تیمی کار.
3. وەسفکردنی جۆرەکانی کاری خۆبەخشان.
4. پۆلێنکردنی خۆبەخشەکان بە گوێرەی پسپۆڕی شارەزاییان.
5. لێکۆڵینەوە لە پاڵنەر و هاندەری خۆبەخش.

6. لە هەڵبژاردنی خۆبەخشدا جەخت بخەینە سەر گونجاویتی لەگەڵ باقی ئەندامانی خۆبەخش.
7. ڕاستۆگیی خۆبەخش لە کارەکەی.
8. پابەندێتی بە بەها ئەخلاقییەکان و حەزی خێرەوەمەندی.
9. خۆنەویستی و دووری لە کاریگەری هۆزگەری و خێزان.

هەڵسەنگاندن:

پێویستە بە شێوەیەکی زانستیی هەموو کۆششەکانی خۆبەخشان هەڵبسەنگێنین، و دەبێت خۆبەخشەکان لەم پرۆسەیەدا بەشدار بن، بۆ ئەوەی:

1. تێگەیشتن لە بایەخەکەی و لەبەر شەفافییەت.
2. بۆ ئاگاداریی لە ئەنجامەکان و ئەنجامدانی هەڵسەنگاندی خود.
3. بۆ ئاگاداری لە هاوکاریی فعلی کە ڕێکخراوەکە پێشکەشی کردووە.
4. بۆ سوودوەرگرتن لە ئەنجامانەکان و لە کەموکوڕییەکان بۆ پلاندانانی ئایینده بە شێوەیەکی باشتر.

بەدواداچوون:

وا باوە هەندێك کاری خۆبەخش بۆ ماوەیەکی دیاریکراوە یان بۆ بابەتێکی دیاریکراوە. وەك ڕەشماڵی کاری خۆبەخش کە بۆ ماوەیەکی دیاریکراوە، هەندێکی تر هەیە کە بەردەوامی هەیە. دۆزینەوەی خۆبەخش بۆ جۆری دووەم زەحمەتترە، و گەڕانەوەی خۆبەخش پەیوەستە بەوەی ئاخۆ ڕەزامەند بوو لە یەکەم جار کە بە خۆبەخشی کاری کرد. پێویستە ڕێکخراوەکە تێگەیشتنێکی روونی هەبێت کە چۆن سوود لە خۆبەخشەکانی وەربگرێت بە تایبەتی ئەگەر خەرجیی کردبوو لەسەر ئامادەکردن و راهێنانیان و خۆبەخشەکان ئەزموون و شارەزاییان پەیداکردبوو لەسەر کارەکە.

شێوەکانی کاری خۆبەخش؟

1- کاری خۆبەخشی تاك: بریتیە لە کارێك یان ڕەفتارێکی کۆمەڵایەتی کە تاکەکەس لەلایەن خۆیەوە و بە ویستی خۆی دەیکات و هیچ مەبەستێکی مادی نییە و لەبەر پێوەری ئەخلاقی یان کۆمەڵایەتی یان مرۆیی یان ئاینی ئەنجامی دەدات. بۆ نموونە لە بواری نەهێشتنی نەخوێندەوارییدا، کەسێك وانە بە چەند کەسێك دەڵێتەوە و فێری خوێندن و نوسینیان دەکات، یان پارە دەدات بە ڕێکخراوێك کە کار بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری دەکات.

2- کاری خۆبەخشیی دەستگایی: ئەمە پێشکەوتووترە لە کاری خۆبەخشی تاك و بە شێوەیەکی ڕێک خراوە. لە وولاتانی عەرەب ژمارەیەکی زۆر دەستگا و ڕێکخراوی ئەهلی هەیە کە کاری خۆبەخش دەکەن بۆ خزمەتی کۆمەڵگەکانیان. لە هەندێك کۆمەڵگە کاری خۆبەخشیی ڕۆڵێکی گەورە دەگێڕێت لە پێشکەوتنی کۆمەڵگە. کاری دەستگایی دەبێتە مایەی یەکخستنی کۆشش و تواناکانی کۆمەڵگەکە، ڕەنگە تاکەکەسێك نەتوانێت کارێکی ئەوتۆ بکات لە ئاستی نەهێشتنی نەخوێندەواری، بەڵام دەتوانێت پارە بدات، دەستگا کۆمەڵایەتییە جۆراوجۆرەکان دەتوانن ئەرکە پەرشوبڵاوەکان کۆبکەنەوە و تواناکان یەك بخەن ئەگەر هەماهەنگی هەبێت لە نێوانیان.

لەبیرمان بێت ئەو خۆبەخشانەی لە دەستگاکان کار دەکەن دەتوانن بە خۆبەخشیی کاری گەورە بکەن لە چوارچێوەی ڕێکخراوەکاندا. کە ڕێکخراوێك چەند خۆبەخشێکی هەیە واتە ئەو ڕێکخراوە، سەرچاوەی مرۆیی هەیە، و پێویستە بزانین ئەو سەرچاوەیە لە بەرامبەر پارەیە لە بودجەدا (سەرچاوەی مۆریی دەستگاکە = بڕێك پارەی دیاریکراو). واتە کاتێك پرۆژەیەك پێشکەشی دەستگا کۆمەککارەکان دەکەین ئەوا بەشێکی زۆری ئەم بودجەیە دەچێت بۆ ئەو کەسانەی چالاکییەکان ئەنجام دەدەن و دەبینین زۆربەی بودجەی پرۆژەکان بەندێکی هەیە تایبەتە بە

كارمەنـدان و ئەم بەنـدە كـولفەی لەوانەی تـر زیـاترە و بـۆیە زۆر كۆمەككـار دانوستان دەكـات لەسـەر پـرۆژەكە بـۆ ئەوەی كارمەنـدانی پـرۆژەكە كەم بكـاتەوە یاخود كرێیەكـان كەم بكاتەوە، ئەم دوو كـارەش كـاریگەری نەرێنـی دەبێت لەسـەر پرۆژەكە، مـووچە و كرێی كەم بابەتێكە كە كارمەند و كرێكارەكـان پێی قایـل نابن بە تایبەتی كە هیچ سەرچاوەیەكی تری داهاتیان نییە.
دەستگا ئەهلییەكان هەوڵ دەدەن باشترین جۆری خزمەتگـوزاری پێشكەش بـكەن بە كۆمەڵگە، و دەیەوێت باشـتر بێت لەوانەی حكـومەت پێشكەشـی دەكـات. ئەمەش ناكرێت ئەگەر كرێكارەكـان مووچەیـان نەبێت یـان مووچەكەیـان كەم بێت، چـۆن داوا بكەین لە كارمەند و كرێكاری دەستگای ناحكومی كارێكی باشتر بكـات و لە ئاستی كۆمپانیا تایبەتییەكـان بێت بە مـووچە و كرێی كەمـتر، كە خەڵكـیش چاوەڕێی خزمەتگوزاریی نایاب دەكات لە ڕێكخراوی ناحكومی.
ڕەنگە هیچ ڕێگەیەكی تر نەبێت بـۆ چارەسـەركردنی ئەم هاوكێشـە قورسـە مەگەر لە ڕێی بەكارهێنانی خۆبەخشـەوە نەبێت. ئەو كەسـەی بە گیـانی خۆبەخشـی دێت واتە ئامـادەیە كـار بكـات لە بـڕوا و خۆشەویسـتی و بایەخـدان بە خزمەتكردنـی كۆمەڵگەوە. هەر بـۆیە چاوەڕێی ئەوەی لـێ دەكەیـن كە كـارێكی پوخت و جوان پێشكەش بكات، دیارە بۆ ئەم مەبەستەش پێویستە ڕێكخراوەكان مەشقی پێ بـكەن و ئاوێتەی ڕێكخراوەكەی بكەن.

ئاستەنگەكانی پێش كاری خۆبەخشی؟

ئاستەنگی جۆراوجۆر لە پێش كـاری خۆبەخشـی هەیە، ئەم ئاسـتەنگانە دوو جـۆرن كە پێویسـتە ئەوانەی لەو بـوارەدا كـار دەكەن ئەو دوو ئاسـتەنگە نەهـێڵن، یـان سنوورێكی بۆ دابنێن. توێژی یەكەم سەبارەت بە خۆبەخشەكان:-

- ❑ كاتی چالاكیی ناو دەستگاكە ناكۆكە لەگەڵ كاتی خۆبەخشەكە.

- هەندێك خۆبەخش لە پابەندێتی و هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی دەترسن.
- لاوازیی داهاتیان، كە دەبێتە مایەی ئەوەی خۆیان بەدوور بگرن لە كاری خۆبەخش.
- بایەخدان بە رەوشی مادی و خێزانی و گەڕان بۆ پارووبەك نان.
- بەدەست نەهێنانی خوێندەواری پێویست.
- نەبوونی رۆشنبیریی سەبارەت بایەخی كاری خۆبەخش.
- ترس لە حەساسییەتی كۆمەڵگە.
- نەبوونی هاندەری مادی و مەعنەوی بۆ كاری خۆبەخشی.
- نەبوونی تیمێكی كار كە هانی كاركردنی بدات لەگەڵی.
- پێ نەزانین لە بەرامبەر ئەو كارانەی خۆبەخش دەیكات.

تویژی دووەم تایبەت بە دەستگا خۆبەخشییەكان:

- نەبوونی هەماهەنگی و هاوتایی لە نێوان تیمی كاری دەستگاكە و خۆبەخشەكان.
- ناڕوونی لە رۆڵ و تایبەتمەندی خۆبەخش لە لایەن ئەو دەستگایەی كاری لەگەڵ دەكات.
- هەندێك دەستگا سزای زێدەڕەوی دەسەپێنن لە بەرامبەر خۆبەخش بە بێ هۆ.
- كەمیی هەوڵدان و هەڵمەت بۆ هاندانی كاری خۆبەخشانە لەلایەن خودی دەستگاكانەوە.
- نەبوونی دەستگای پێویست بۆ مەشقپێكردنی خۆبەخشەكان و نەبوونی هاندان بۆ خۆبەخشی لەلایەن كۆمەڵگەوە.
- نەبوونی كادری مەشقدیتە بۆ كاری خۆبەخشی.
- نەبوونی یاسا و رێسا بۆ رێكخستنی كاری كۆمەڵایەتیی خۆبەخشی.
- كار نەكردنی رێكخراوەكان لەسەر هاندانی كاری خۆبەخشانە.

- ❑ نەبوونی هەماهەنگی لە نێوان ڕێکخراو و دەستگا خێرەوەمەندییەکان.
- ❑ نارِوونی ئامانجەکان لە کاری کۆمەڵایەتی خۆبەخشانەدا.
- ❑ بوار بۆ لاوان نارەخسێندرێت لە هەندێک ڕێکخراودا.
- ❑ هەندێك كەس پۆستەکانیان لە ڕێکخراوەکان ئیحتیکار کردووە.

چۆن مەشق و ڕاهێنان بە خۆبەخشان بکرێت؟

خۆبەخش چەند شارەزا بێت لە کاری کۆمەڵایەتی و لێزانی باشی هەبیت و ئامادە بێت بۆ خزمەتکردنی کۆمەڵگە، هێشتا هەر پێویستی بە مەشق و زیادکردنی مەعریفە و کارزانییە، بۆ نموونە لە بوارەکانی:

1. مەشقکردن لەسەر لێکۆڵینەوەی کۆمەڵایەتی بە شێوەیەکی زانستی.
2. مەشق لەسەر هونەری بازاڕگەری و ریکلام بۆ کۆکردنەوەی کۆمەك.
3. چۆنیەتی ئامادەکردن و بڵاوکردنەوەی پۆستەر.
4. مەشق لەسەر کارزانیی کارگێڕی و ڕێکخراوەیی.
5. کارزانی لەبواری کاری سکرتێری و نووسینی ڕاپۆرت و نامە.
6. مەشقکردن لەسەر کۆمپیوتەر و بەرنامەکانی.
7. مەشق لەسەر ئامادەکاری بۆ کۆبوونەوە.
8. فێربوون لە بوارەکانی گەیاندن و پەیوەندیبەستن و بڕواپێهێنان.
9. لێکۆلینەوەی حاڵەت و گرفتی کۆمەڵایەتی و وەرگرتنی بڕیاری گونجاو.
10. مەشق لەسەر سازکردنی پێشانگە و ریکلام بۆی.
11. چۆنیەتی بەڕێوەبردنی پرۆژەی خێرخوازی وەك نیشتەجێکردنی خێرەوەمەندی.
12. مەشق لەسەر هەڵگرتن و خەزنکردن و دابەشکردن.

چۆن ڕێكخراوەكان كاری خۆبەخشیی چالاک بکەن ؟

كاری خۆبەخش تەنێ ئەركی چەند تاكەكەسێكی دیاریكراو نییە، بەڵكو بۆتە بەشێك لە پێكهاتەكانی دەوڵەتی نوێ و سەرچاوەیەكی دارایی نیشتمانی.

سەركەوتنی ڕێكخراوە خۆبەخشەكان تەنێ بواری دارایی ناگرێتەوە بەڵكو پشت دەبەستێت بە پەیڕەوكردنی مەنهەجێكی زانستی كە لەسەر بناغەی پلاندانانی زانستی و جێبەجێكردن بە توانای بەرزی خود، دامەزرابێت.

ئەو ڕێكخراوەی نەتوانێت پلان بۆ ئایندە دابنێت ئەوا دەرفەتی نابێت بنكەی سەرچاوەكانی زیاد بكات و خزمەتگوزارییەكانی جۆراوجۆر بكات، بەڵكو، تەنانەت ناتوانێت وەڵامی پێویستییە گۆڕاوەكان و داواكارییەكانی بەكاربەرەكانی بداتەوە، بەم شێوەیەش لەبەر پشتگوێخستنی پلاندانانی ستراتیجی، تووشی سستی و پاشەكشە و دواجاریش ڕاوەستان دەبێت.

لە سایەتی گەشەسەندنی كۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسیدا لە ئاستی ناوخۆیی و جیهانی، پیویستە ئەم ڕێكخراوانە چالاكتر كار بكەن بۆ پێشكەشكردنی خزمەتگوزاریی زیاتر و تواناكانیان باشتر بكەن، بۆ ئەم مەبەستەش پێویستە چەند ڕێوشوێنێک بگرنە بەر، وەك:

یەکەم: پلاندانانی ستراتیجی

بۆ ئەوەی ئەم ڕێكخراوانە بتوانن پێویستییەكانی كۆمەڵگە دابین بكەن، پاش دیاریكردنیان بە شێوەیەكی ورد، و بۆ ئەوەی بتوانن تەمویلی پێویست بەدەست بهێنن، پێویستە ئەم ڕێكخراوانە پلانێكی تۆكمەی دەستگاییا هەنبێت لەگەڵ كۆمەڵێک سەركردە كە بڕوایان بە پلاندانان هەبێت و كارگێڕییەكی بەتوانایان هەبێت و كار بكەن بۆ ئەوەی پلانی دەستگاكە بتوانێت دیدگە و پەیام و ئامانجەكانیان هانی خەڵك بدات بۆ خۆبەخشی و بۆ پێشكەشكردنی

خزمەتگوزاریی بۆ کۆمەڵگە. بێجگە لەوەی ئەوە ئامرازێکی ناوخۆیی دەبێت بۆ پارێزگاری لە بەردەوامی لە رەوشێکدا کە هەمیشە لە گۆڕانکارییدایە. هەروەها ئامرازێك دەبێت بۆ ڕاکێشانی خۆبەخش و کۆمەککار.

گەورە بەرپرسی کارگێڕیی لیژنەکانی کارگێڕی و کۆمەکبەخشەکانی وەك تاکەکەس و وەك دەستگا و ئەوانەی دەیانەوێت وەك خۆبەخش کار بکەن لەم ڕێکخراوانە، هەموویان زۆر مەبەستیانە کە بزانن ئاخۆ ڕێکخراوەکە بایەخ دەدات بە پلاندانانی ستراتیجی کە لە پێویستییەکانی کۆمەڵگە تێبگات و ئامانج و هیوای هەیە و کار دەکات بۆ بەدیهێنانیان.

ئەم لایەنانە دەیانەوێت لە دیدگەی ڕێکخراوەکە تێبگەن و بزانن چۆن ڕێکخراوەکە ئامانجەکانی جێبەجێ دەکات و چۆن هەڵیاندەسەنگێنێت، پابەندێتی خۆبەخشەکان و کۆمەککاران بەندە بەو ڕادەیەی کە ڕێکخراوەکە بتوانێت ئامانجەکانی ناو پلانی درێژخایەنی بەدیبهێنێت.

دوو شێواز هەیە بۆ دانانی پلانی ستراتیجی:

1ـ دانانی پلان لە ڕێی بەڕێوەبەری جێبەجێکار، و ئنجا پێشکەشکردنی بە ئەنجومەنی کارگێڕی

2. بەشداریی هەمووان لە دانانی پلانەکە.

بە شێوازی یەکەم دەگوترێت پلاندانانی ئاڕاستەکراو لە لایەن دەستەی کارگێڕیی جێبەجێکاری ڕێکخراوەکە، و ئەمان پلانەکە دادەنێن و پێشکەشی ئەنجومەنی کارگێڕی دەکەن بۆ ئەوەی ڕەزامەندی لەسەر بدات.

ڕێگەی دووەم بریتییە لە بەشداریکردن کە ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی و کارمەندانی ڕێکخراوەکە پێکەوە بە شێوەیەکی فعلی بەشداری دەکەن لە دانانی

پلانی ستراتیجی، ئەمەش لە ڕێی گروپی کارەوە یان لیژنەوە بۆ دانانی پلانی لاوەکی، و ئنجا هەماهەنگی دەکەن بۆ گەیشتن بە پلانێکی گشتیی.

پێکهاتەکانی پلانی ستراتیجی:

پلانی ستراتیجی ڕێکخراو لە پێنج پێکهاتەی بنەڕەتی پێک دێت:

أ . دیدگەی ڕێکخراوەکە:

دیدگە بریتییە لەوەی ڕێکخراوەکە کاری بۆ دەکات تا لە ئاییندەدا بیتە دی و ئەمەش هەموو دەستگاکانی ڕێکخراوەکە ئاڕاستە دەکات. دیاریکردنی دیدگەی ڕێکخراوەکە کارێکی ئاسان نییە بە تایبەتی ئەگەر ئەندامانی ئەنجومەی کارگێڕی سەرقاڵی کاری تر بن. لەبەرئەوەی دیاریکردنی دیدگە کارێکی فەلسەفییە کە ستراتیجێك لەخۆدەگرێت بۆیە دەبێت بەشداریی بە هەمووان بکرێت لە دارشتنیدا بۆ ئەوەی دیدگەکە واقعی بێت و لەگەڵ واقعی کۆمەڵایەتی و ڕەوشی ڕێکخراوەکەدا بگونجێت.

ب . دیاریکردنی ئامانجە گشتییەکانی ڕێکخراوەکە:

ئامانجە گشتییەکان بریتین لە پوختەی بەرنامە سەرەکییەکانی ڕێکخراوەکە کە ڕێکخراوەکە هەوڵ دەدات جێبەجێیان بکات بەرەو بەدیهێنانی دیدگەکەی. ئامانجە گشتییەکان بە شێوەیەکی گشتیی دادەڕێژرێن و ناتوانرێت بپێورێن و ڕەنگە کورتخایەن بن یان درێژخایەن.

شەش جۆر ئامانج هەیە کە ڕێکخراوی خۆبەخش کار بۆ بەدیهێنانی دەکات:

- ئامانجی بەردەوامی و چەسپاندنی جێپێی ڕێکخراوەکە.
- ئامانجی گەشەسەندن و نوێبوونەوە.

- ئامانجی بەدەستهێنانی سەرچاوەی مرۆیی و دارایی و گەشەپێدانیان و سوود بینین لێیان.
- ئامانجی چوستیی باڵای بەرهەمهێنان.
- ئامانجی بەدیهێنانی تێکڕایەکی مەعقول بۆ گەشەسەندن.
- ئامانجی پەیوەست بە بەرپرسیارێتیی کۆمەڵایەتی.

بۆ ئەوەی ڕێکخراوەکە بتوانێت ئامانجەکانی جێبەجێ بکات پێویستە ئامانجەکان:

- واقعی و مەعقول بن و بتوانرێت لەسەر ئەرزی واقع جێبەجێ بکرێن بەو سەرچاو مرۆیی و داراییانەی لەبەردەستن.
- لەگەڵ پێویستی و داواکاریی ژینگەی ناوخۆ و دەرەوەی ڕێکخراوەکە بگونجێت

ج- ئامانجەکانی قۆناغەکان:

ئەو ئامانجە گشتییانەی لە قۆناغی ڕابردوودا هاتوونە دی دەبێت بگۆڕدرێن بۆ ئامانجی دیاریکراو تا لە سەر ئەرزی واقع بیانبینین. ئەگەر ئامانجی گشتیی بریتی بێت لە وەسفی ئەو شتەی کە پێویستە بیکەیت، ئەوا ئامانجی دیاریکراو بریتییە لە وەسفی چۆنیەتی ئەنجامدانی ئەو کارە.

د- دەستنیشآنکردنی هەنگاوەکانی کار

هەنگاوەکانی کار بریتین لە هێڵی گشتیی چالاکییە پێویستەکان بۆ دانانی بەرنامە، دەتوانین بە شێوەی بەرنامەیەکی زەمەنی، هەنگاوەکانی کار دەستنیشان بکەین، و ئنجا دابەشی بکەین بەسەر ئەو کەسانەدا کە ئەرکەکەیان پێدەسپێرین.

ﻫ- هەڵسەنگاندنی پلان:

بـۆ ئەوەی بگەیـن بە دیـدگەی ڕێکخـراوەکە لە ڕێـی بەدیهێنـانی ئامـانجە قۆناغییەکـان و ئامـانجە گشـتییەکان، ئەوا پێویسـتە ئەنجـومەنی کـارگێڕی بەدواداچوونی جێبەجێکردن پلانەکە بکات، لە ڕێی:

ـ پێکهێنـانی لیـژنە لە ئەنجـومەنی کـارگێڕی کە ئەرکـی بریتـی دەبێـت لە بەدواداچوونی جێبەجێکردنی ئامانجە قۆناغی و ئامانجە گشتییەکان.
ـ داواکـردن لە سـەرۆکی لیژنەکـان تـا ڕاپـۆرتی ناوبەنـاو پێشکەش بـکەن لەسـەر بەرێوەچوونی ڕێکخراوەکە و دیدگەیان بۆ جێبەجێکردنی پلانەکە.
ـ پێکهێنـانی لیـژنەی پلانـدانانی درێژخـایەن و ئەرکەکەی بریتـی دەبێـت لە بەدواداچوونی پلانەکە و پێشنیارکردنی گۆڕانکاری لە کاتی جێبەجێکردندا، و بەرزکردنەوەی ڕاسپاردە بۆ ئەنجومەنی کارگێڕی.

هەندێک لە فاکتەرەکانی سەرکەوتنی پلانی ستراتیجی بریتین لە:

1- هەبوونی پشتگیری سیاسی لە پلانەکە لە لایەن دەوڵەتەوە:

کە ڕێکخراوە خۆبەخشەکان لە بنەڕەتەوە ڕێکخراوی ناحکومین ئەوا ئەمە مانای ئەوە نییە کـاری خۆبەخشـی دوور لە دەسـتگا حکومییەکـان ئەنجام دەدرێت، یـان بگوترێت نـاکۆکی هەیە لە نێـوان کـاری دەسـتگا ڕەسـمی و ئەهلییەکـان. کـاری خۆبەخشانە چالاکییەی تەواوکەرە بۆ کۆششە حکومییەکان.

هەر بۆیە پشـتگیریی مـادی و مەعـنەوی حکـومەت کاریگەرێکی گەورەی هەیە لەسـەر پشـتگیریی کـاری خـۆبەخش ئنجـا حکـومی بێـت یـان ئەهلـی. لەبەر بەرفراوانبـوون و جۆراوجـۆریتی کـاری ڕێکخراوەکـان، پشـتگیری حکـومی فاکتەرێکی گرنگ دەبێت، هەروەها پێویستە ڕێکخراوەکان هەوڵ بدەن بۆ ئەوەی

پێداچوونەوە و هەمـواری یاسـاکان و ڕێسـاکانی کـاری ڕێکخراوەکـان بکرێت بـۆ ئەوەی بتوانن شانبەشانی گۆڕانکارییەکانی گۆڕەپانی جیهانی و ناوخۆیی بڕۆن.

2- هەماهەنگی نێوان دەستگا پەیوەندیدارەکان:

پێویستە سـەرجەم دەسـتگا پەیوەنـدیدارەکان بە کـاری خۆبەخشـییەوە، بەشـدار بـن لە دانـانی پلانـی سـتراتیجی چـونکە پلانـی کـاری خـۆبەخش بەشـێکە لە پلانێکـی گشتگیر بۆ کاری بەکۆمەڵ کە دەکرێت دەستگا فەرمـی و ئەهلییەکان بەشدار بن لە دانانی پلانی ستراتیجی بۆ کاری خۆبەخشی بۆ ئەوەی هاوکاری یەکتـری بکەن و پشتگیری پلانەکە بکە کاتێک دەخرێتە ژێر تاوتوێ.

3- هەبوونی بنکەیەکی زانیاری لەسەر کاری خۆبەخش:

بۆ ئەوەی پلاندانان سەرکەوتوو بێت، پێویسـتە بنکەیەکی داتا هەبێت، تـا ژمـارە و وردەکاریی ئەم زانیارییـانە زیـاتر بێت و سـاڵانێکی زیـاتری چـالاکیی ڕێکخراوەکە داپۆشێت ئەوسا کاری پلاندانەرەکان ئاسانتر دەبێت. هیچ ئاسـتەنگێکی تەکنیکـی نییـە بـۆ مـامەڵەکردن لەگەڵ هەر بڕێکـی زانیـاری و گەشـەی تەکنەلۆجیـا لەم بـوارەدا هەنگـاوی گەورەی نـاوە و کولفەکەشـی زۆر نیـیە، و دەبێت بـزانین چـۆن مـامەڵە لەگەڵ جۆر و بڕی ئەم داتایـانە بکەیـن، خەزنیـان بکەیـن و سـوودیان لـێ وەربگرین.

گرنگترین ئەو داتایەی کە پێویستە لە بنکەی داتا هەبێت:

- قەبارەی دانیشتوان بە گوێرەی ناوچەی جوگرافی و دابەشکردنی کـارگێڕی و ئاسـتی خوێنـدەواری و ڕەگەز و داهـاتی تـاکەکەس و خێـزان و ڕەوشـی تەندروستی تاکەکان و ڕەوشی کۆمەڵایەتییان.

- دەستنیشانکردنی ژمارەی ڕێکخراوە خۆبەخشییەکان لە هەرێم، ژمارەی ئەندامانی هەر یەکێکیان، و چوارچێوەی جوگرافی و بواری کار، و ژمارەی سوودمەندان و ژمارەی کۆمەکبەخش و قەبارەی کۆمەك و سەرچاوەی دارایی تری ڕێکخراوەکە.
- ژمارەی خۆبەخشەکان لەسەر ئاستی هەرێم، و پۆلێنکردنیان بە گوێرەی تەمەن، ڕەگەز، ئاستی خوێندەواری و تایبەتمەندی و ناوچە.
- ژمارەی کارمەندانی ڕێکخراوە خۆبەخشییەکان بە گوێرەی تەمەن و ڕەگەز و کارزانی و پسپۆڕی و شارەزایی.

دووەم: دارشتنەوەی پەیکەری ڕێکخراوە خۆبەخشەکان:

چیتر کاری خۆبەخشانە هەر بریتی نییە لە هاوکاریی دارایی بۆ نەداران، بەڵکو بۆتە ئەکرێکی گشتگیر کە چەندین چالاکی کۆمەڵایەتی و ئابووری و فەرهەنگیی جۆراوجۆر لەخۆدەگرێت، و لێرەوە دەستگای تایبەت سەریهەڵداوە بۆ کۆکردنەوەی کۆمەك و کۆکردنەوەی زانیاری لەسەر خۆبەخشان و سوودمەندان. بواری چالاکییەکان جۆراوجۆرە، چوارچیوەی جوگرافی و کاروباری تریش، بۆ نموونە ئەنجامدانی لێکۆڵینەوە بۆ وەبەرهێنانی بڕی پێویستی پارە، لێکۆڵینەوە لەو خزمەتگوزارییانەی دەگەیەندرێت بە سوودمەندان، دارشنی پلانێکی تێروتەسەل بۆ ڕاکێشانی خۆبەخش و کۆمەکبەخش و قەناعەتهێنان بە کۆمەڵگەکە بە بایەخی ئەو کارانەی پێی هەڵدەستین.

ڕێکخراوە خۆبەخشییەکان بەرنامەی کۆمپیوتەری خۆیان هەیە بۆ ڕێکخستنی کاروبارەکانیان و لەم بوارەدا چەندین نامیلکە و بڵاوکراوەیان هەیە و دەستگا ئەکادیمییەکانی وڵاتانیش ڕۆڵی خۆیان بینیوە.

سێیەم: هەبوونی توانای مادی لەلای ڕێکخراوەکان:

پشتبەستن بە سەرچاوە تەقلیدییەکان، ڕێکخراوەکان ناگەیەنێت بە ئامانجەکانیان، بۆیە پێویستە میکانیزمی نوێ و کارا بدۆزرێتەوە بۆ گەیشتن بەوانەی دەیانەوێت کۆمەك ببەخشن یان کاتیان ببەخشن. پێویستە ڕێکخراوەکان بە چاوێکی زانستییەوە سەیری هەندێک سەرچاوەکان بکەن و ئنجا ئەم بۆچوونە بگەیەنن بە کۆمەکبەخشەکان.

چوارەم: هەماهەنگی لە نێوا دەستگا فەرمی و ئەهلییەکان:

خزمەتگوزارییە کۆمەڵایەتییەکانی ڕێکخراوە خۆبەخشە ناحکومییەکان گشتیگیرە و بوارە جۆراوجۆرەکانی ژیان دەگرێتەوە، و تێکەڵ بووە لەگەڵ کای دەستگا حکومییەکان. کۆششی فەرمی و نافەرمی یەکتریان تەواو کردووە بەو پێیەی کە چالاکیی خۆبەخشانە تەواوکەری چالاکی حکومییە بۆ پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییە کۆمەڵایەتییەکان، و هیچیان بەدیلی ئەوی تریان نییە. سەبارەت بە بەرفراوانبوونی کاری خۆبەخشانە و تەشەنەسەندنی و زۆریی ژمارەی سوودمەندەکانی، پێویستە میکانیزم دابنرێت بۆ هەماهەنگی نێوان کۆششی فەرمی و نافەرمی بۆ ئەوەی ئەوپەڕی سوود بگەیەنرێت بە کۆمەڵگە.

پێنجەم: کاراکردنی ڕۆڵی میدیا لە هۆشیارکردنەوەی خۆبەخشان:

سەرەڕای کۆششی کەناڵەکانی ڕاگەیاندن، میدیا ڕۆڵێکی گەورە و بەرچاوی هەیە لە کۆکردنەوەی وزەی خۆبەخشان. کۆمەڵگە هێشتا بە حەساسییەتەوە سەیری گرفتە کۆمەڵایەتییەکان دەکات و بە شەرمی دەزانێت باسیان بکات.

هاندانی تاکەکانی کۆمەڵگە بۆ بەشداریی لە کاری خۆبەخشانە بۆ ئەوەی تاکەکان هەست بکەن و بڕوا بهێنن بەوەی کە ئەو گرفت و بابەتە هەنووکەییانە هەن، و

ئەرکی دۆزینەوەی چارەسەرەکەش دەکەوێتە ئەستۆی هەموو تاکێکی کۆمەڵگە. ئنجا لە قۆناغی دووەمدا باسی رۆڵی کاری خۆبەخشی دەکرێت لە گۆشەنیگای ئاینی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسیت، ئنجا لە قۆناغی سێیەمدا بانگی خۆبەخشان دەکرێت بۆ بەشداریی لە چەند پرۆژەیەکی دیاریکراودا.

بۆ بەدیهێنانی ئەم ئامانجانە پێویستە دەستگاکانی میدیای بینراو و بیستراو خوێندراو کار بکەن بۆ:

- بەرنامەی هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵگە، بە تایبەتی لاوان، سەبارەت بە بایەخی کاری خۆبەخشی و ئامانجەکانی و بوارەکانی و روونکردنەوەی ڕەوایەتی ئەم بەرنامانە لە روانگەی دینی و نیشتمانی و کۆمەڵایەتییەوە.
- کردنەوەی دەرفەت لە پێش دەستگاکانی ڕاگەیاندن بۆ رێکخراوی خۆبەخشی بۆ ڕاگەیاندنی پێویستییان بە هاوولاتی خۆبەخش.
- چاوپێکەوتن لەگەڵ بەرپرسانی رێکخراوەکان بۆ باسکردنی پرۆژە و پیویستییەکانیان.
- چاوپێکەوتن لەگەڵ هەندێک خۆبەخشی لاو کە بە باشی کاریان کردووە بۆ ئەوەی باسی ئەزموونی شەخسیی خۆیان بکەن.
- تیشک خستنە سەر دەستکەوتەکانی رێکخراوەکە و تاکەکان بە شێوەیەکی چروپڕ لە لایەن دەستگاکانی ڕاگەیاندنەوە.
- تەرخانکردنی خەڵات بۆ لاوان کە پێش ماوەیەك ڕاگەیەندرێت و ئامادەکاری بۆ بکرێت.
- بلاوکردنەوەی کاری خۆبەخشەکان لە رۆژنامە و گۆڤارەکاندا، ئەگەر ڕازی بوون.
- هاوکاری ژنان بۆ رێکخستنی کارەکانیان وەك خۆبەخش و وەك دایکی خێزان و بە شێوەیەك کە لەگەڵ ئاینی ئیسلام بگونجێت بەو پێیەی بەشداری ئافرەت لەم بوارەدا زۆر گرنگە چونکە زۆربەی ئەوانەی کە پێویستیان بە یارمەتییە، خێزانن.

فۆرمی داواکاری بۆ کاری خۆبەخشی

وێنەیەکی شەخسیی نوێ

ڕێکخراوی ....

بەشی سەرچاوە مرۆییەکان

فۆرمی زانیاریی خۆبەخش لە ڕێکخراوەکە

1- ئەم فۆرمە بە دوو کۆپی پڕ دەکرێتەوە، یەکێکیان ڕەوانە دەکرێت بۆ بەشی سەرچاوە مرۆییەکان و ئەوەی تر لە نووسینگە دەمێنێتەوە.

2- وێنەیەکی ناسنامەی باری کەسی لەگەڵ ئەم فۆرمە هاوپێچ دەکرێت.

3- وێنەیەکی شەخسیی نوێی خۆبەخشەکە دادەنرێت لەسەر نوسخەی ڕەسەنی فۆرمەکە.

4- تەنها پێنوسی جافی شین بەکاردەهێنرێت بۆ پڕکردنەوەی ئەم فۆرمە.

مێژوو: /   /

ناوی سیانی	ناو	باوک	باپیر

مێژووی لەدایکبوون	ڕۆژ	مانگ	ساڵ

ناسنامەی باری کەسیی	ژمارە	مێژووی دەرکردن	شوێنی دەرکردن

زانیاری داواکراو لەسەر فۆرمەکە، نیشانەی ✓ لە خانەکە بدە:

الجنس:

نێر		مێ	

1- ئاستی خوێندەواری:

سەرەتایی	ناوەندی	ئامادەیی	پەیمانگە	بەکالۆریۆس	ماسەر	دکتۆرا

وردەکاریی بڕوانامە ئەگەر دەرچووی زانکۆ یان پەیمانگە بێت: ....

شوێن و ساڵی وەرگرتنی بڕوانامە: ....

2- تایبەتمەندیی بنەڕەتی: ....

3- ژمارەی ساڵانی خۆبەخشی لەناو ڕێکخراوەکە:

مێژووی خۆبەخشی			ماوە (تا کاتی پڕکردنەوەی ئەم فۆرمە)	
ڕۆژ	مانگ	ساڵ	مانگ	ساڵ

4- ناونیشانی وەزیفی لە دەرەوەی ڕێکخراوەکە: ....

5- ئەو خول و کۆرسانەی بەشداری تێدا کردووە:

له یان له ڕێی ڕێکخراوەکەوە لەناو عێراق		له یان له ڕێی ڕێکخراوەکەوە له دەرەوەی عێراق		له دەرەوەی ڕێکخراو لەناو عێراق		له دەرەوەی ڕێکخراوەکه له دەرەوەی عێراق		به بێ
شوێن	بابەتی خول	شوێن	بابەتی خول	شوێن	بابەتی خول	شوێن	بابەتی خول	

6- شارەزایی و پسپۆڕی (خول له بواری):

ناوی خول	لایەنی ڕێکخەر	مێژووی دەستپێکردن	مێژووی کۆتاییهاتن
زمانی دایک: زمانی تر بێجگه له زمانی دایک:			

7- ئامادەیی بۆ پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریی لەناو ڕێکخراوەکە (تکایە بە چڕوپڕی باسی بکە):

هەر کاتێک بێت	
ڕۆژانە پاش دەوامی فەرمی	
هەندێک ڕۆژی دیاریکراوی هەفتە	
هەندێک ڕۆژی دیاریکراوی مانگ	
کەی پێویست بێت	
ی تر، باسی بکە	

ئەو بەشەی کە دەیەوێت کاری تێدا بکات:

سەرنج: تەنها یەک بەش هەڵبژێرە.

بەشی .	بەشی	بەشی	بەشی ...	بەشی .	بەشی ...

زانیاری تر:

حاڵەتی کۆمەڵایەتی: زگورتی هاوسەردار ی تر(باسی بکە)

ئەو کەسانەی ناو ڕێکخراوەکە کە تەزکییەی خۆبەخشەکە دەکەن بۆ کار:

____

ناو و واژوو

ژمارەی تەلەفون: ....

E.M ....

فۆرمی هەڵسەنگاندنی خۆبەخش

زانیاری گشتیی لەسەر خۆبەخش

ناوی سیانی : ....

ڕەگەز : – ....

تەمەن:– تکایە یەکێک لەمانە هەڵبژێرە

11 بۆ 14 ....

15 بۆ 18 ....

19 بۆ 24 ....

25+ ....

شوێنی نیشتەجێبوون :– ....

ئایا ئێستا ئەندامی لە هیچ ڕێکخراوێک ؟.................. بەڵێ / نەخێر

ئایا لە هیچ ڕێکخراوێک ئەندام بوویت و وازت هێنا بێت؟ ...... بەڵێ / نەخێر

لە چالاکییەکانی هیچ ڕێکخراوێک بەشدار بوویت؟................ بەڵێ / نەخێر

پرسیار

ژ	پرسیار	بەڵێ	نەخێر
1	**ئایا لە ١٢ مانگی ڕابردوودا لە هیچ چالاکییەکی خۆبەخشانە بەشداریت کردووە؟**		

ئەگەر وەڵامەکە "بەڵێ" بوو، تکایە وەڵامی پرسیارەکانی (2 ، 3 ، 4 ، 5) بدەرەوە:

2	**تێکڕای ژمارەی ئەو کاتژمێرانە چەندە کە وەک خۆبەخش کار دەکەیت لە مانگێکدا (یەکێک لەم وەڵامانەی خوارەوە هەڵبژێرە**
لە 1 بۆ 5 کاتژمێر	
لە 6 بۆ 10 کاتژمێر	
لە 11 بۆ 20 کاتژمێر..............................	
+ 20 کاتژمێر	

3	**ئایا بۆ حسابکردنی ماوەی خۆبەخشیی سەرەوە، ئەم مەزەندانەی خوارەوت ڕەچاو کردبوو (وەڵامی گونجاو نیشانە بکە)**
ئەنجادانی چالاکی پرۆژە یان بەرنامەی ڕێکخراوێک بەردەوام.	
یەک جار خۆبەخشیم کردوە یان لە یەک چالاکیی دیاریکراو......	
کارم کردووە وەک ئەندامی لیژنەی بەدواداچوون لە ڕێکخراوێک (بۆ کۆکردنەوەی پارە، ئامادەکاری بۆ بۆنەیەک، هتد)	
ئامادەبووم لە کۆبوونەوەکانی ڕێکخراوی..................................	

4	**جۆری ئەو ڕێکخراوەی سوودی لە خزمەتگوزارییە خۆبەخشانەکەت کردووە لە ماوەی ١٢ مانگی ڕابردوو (وەڵامی گونجاو نیشانە بکە)**
منداڵان، لاوان، ژنان.............	
فێرکاری	

ژینگە	
هونەر/رۆشنبیری	
تەندروستی	
هاوکاریی خۆراک	
سەر بە حکومەت	
بۆ دابینکردنی خزمەتگوزاری بۆ پیرەکان	
بۆ فریاگوزاریی کاتی کارەسات	
هی تر (باسی بکە)	

5	جۆری ئەو رێکخراوەی کە بواری بۆ ڕەخساندیت وەک خۆبەخش خزمەت بکەیت لە ١٢ مانگی ڕابردوو (وەڵامی گونجاو نیشانە بکە)	
	سەر بە قوتابخانە، زانکۆ، یان پەیمانگە......................	
	ڕێکخراوی NGO	
	دەستگای ئایینی	
	ڕێکخراوی نێودەوڵەتی	
	هی تر (باسی بکە)	

6	ئایا لەگەڵ ئەم وتانە تەبایت؟	بەڵێ	نەخێر
أ	دەشێت خۆبەخش مووچە وەربگرێت لە بەرامبەر خزمەتگوزارییەکەی		

ب	دەشێت خۆبەخش هاندەر و حەوافز وەربگرێت لە بەرامبەر خزمەتگوزارییەکەی (خەڵات، وەجبەی خواردن، پلەی خوێندن)		
ج	خۆبەخشی کارێکی دڵخوازانەیە و بە زۆرەملێ نییە		
د	ڕەنگە کاری خۆبەخشی بریتی بێت لە کۆکردنەوەی پارە بۆ ڕێکخراوێک، یان فرۆشتنی کەرەستەیەک بۆ کۆکردنەوەی پارە بۆ ڕێکخراوێک		
هـ	ڕەنگە چالاکی خۆبەخشانە هەندێک چالاکی نافەرمی تێدا بێت (هاوکاری پیرەکان لە گەڕەک، ئاگاداربوون لە منداڵی هاوڕێیەک)		
7	**بۆچی کاری خۆبەخشی دەکەیت (ئەوەی بگونجێت، نیشانەی بکە)**	**بەڵێ**	**نەخێر**
أ	بۆ فێربوونی شارەزایی نوێ		
ب	بۆ بەرەوپێشچوونی شەخسی		
ج	بۆ دابینکردنی پێویستییەکانی کۆمەڵگە، بۆ وەڵامدانەوەی چاکەیەک کە کۆمەڵگەکە لەگەڵی کردوویت		
د	بۆ پەیداکردنی ئەزموون و پسپۆڕی، بۆ ئەوەی یارمەتیم بدات ئیشێک بدۆزمەوە		
هـ	بۆ ئەوەی خۆم بە شتێکەوە سەرقاڵ بکەم، بۆ تێپەڕاندنی کات		
و	بۆ دیمانە و ناسینی خەڵکی نوێ، و ئەنجامدانی چالاکی کۆمەڵایەتی		

ز	تێپەڕاندنی کات لەگەڵ هاوڕێیان و خێزان		
ح	بۆ کارکردن لەو بوارەی بایەخی پێدەدەم، بواری ئارەزووەکانمە		
ط	بۆ پشتگیری و بەرەوپێشبردنی بابەتێکی کۆمەڵایەتی		
ي	هەستکردن بە ڕەزامەندیی شەخسیی		
ک	بەشێکە لە فەرهەنگ و بیروباوەڕم		
ل	بەشێکە لە مەرجی خوێندن یان پیشە		

8	پرسیار	بەڵێ	نەخێر
	ئایا دەتەوێت کاری زیاتری خۆبەخشی بکەیت؟		

9	چی ڕێگەت لێ دەگرێت کاری زیاتری خۆبەخشی بکەیت؟	ڕازیم	ڕازی نیم
	کەمیی کات		
	بایەخ نەدان		
	لاوازیی هاندەر		
	کەمیی دەرفەت لە پێش خۆبەخشەکە		
	خێزان		
	قوتابخانە		
	کار		
	بایەخ و ئارەزووە شەخسییەکان		
	هاتووچۆ		
	هی تر		
	گونجاو نییە		

10	گرنگترین شت چی بوو کە هانی دایت وەک خۆبەخش کار بکەیت (یەکێک هەڵبژێرە تکایە)	
أ	خبرەی شەخسیی:	
ب	شارەزایی :	
ج	کاتەکەم :	
د	سەرچاوەی دارایی :	

11	کێ هانی دایت بۆ کارکردن وەک خۆبەخش؟	
أ	دایک وباوک/بەخێوکەر:	
ب	مامۆستا :	
ج	چالاکێکی رێکخراوی کۆمەڵگەی مەدەنی :	
د	هاورێ :	
هـ	هی تر (تکایە باسی بکە)	
و	هیچ کەسێک، خۆم حەزم لێ بوو کاری خۆبەخشی بکەم:	

	پرسیار	بەڵێ	نەخێر
12	ئایا هانی هاورێکانت دەدەیت کاری خۆبەخشی بکەن ؟		
13	ئایا هیچ جۆرە هاوکارییەکی لەمانەی خوارەوە وەردەگریت لەو رێکخراوەکەی کاری خۆبەخشیت لەگەڵ کرد (کامەی دەگونجێت ئەوا نیشانەی بکە)	بەڵێ	نەخێر
أ	ئامادەکردنی کادری فەرماندە		
ب	رێکخراوەکە دەرفەت بە بەشداریی لە چالاکی خۆبەخشیدا دەدات		

ج	ڕێکخراوەکە دەرفەت بۆ مەشق دەدات لەسەر چۆنیەتی کارکردنی کارا		
د	ڕێکخراوەکە دەرفەتی مەشق دەدات لەسەر فەرماندەیی و بەڕێوەبردنی چالاکیی خۆبەخشانە		
هـ	ڕێکخراوەکە چوارچێوەیەکی کار دەڕەخسێنێت کە دەتوانم تێیدا بە داهێنانە کار بکەم و گەشە بدەم بە چالاکیی خۆبەخشانەی نوێ و بەڕێوەیان ببەم		

14	ئایا ئەگەر ڕێکخراوەکە ئەم پشتگیرییانەی خوارەوەت زیاتر پێشکەش بکات، سوودی لێ وەردەگریت؟	بەڵێ	نەخێر
أ	دەستنیشانکردنی هەلی زیاتر بۆ کاری خۆبەخشی		
ب	دەرفەتی زیاتر بۆ کاری خۆبەخشی		
ج	دابینکردنی مەشقی زیاتر بۆ خۆبەخشان		
د	پشتگیری دارایی (هۆی گواستنەوە، وەجبەی خواردن، شوێنی نیشتەجێبوون)		
هـ	دانپێدانان و ڕێزگرتنی زیاتر لە کاری خۆبەخشان		
و	دابینکردنی هەل بۆ ڕابەرایەتیکردنی چالاکیی خۆبەخشانە		
ز	دابینکردنی پشتگیری بۆ پێکهێنان و بەڕیوەبردنی چالاکی نوێی خۆبەخشی		
ح	ناگونجێت		
بۆچوونی نەتەوە یەکگرتووەکان چییە لەسەر کاری خۆبەخشآنە؟			

ڕێبەرنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ کاری خۆبەخشان

بەرنامەی نەتەوە یەککگرتووەکان بۆ کاری خۆبەخشان (برنامج الأمم المتحدة للمتطوعين، UNV) بە هاوکاری لەگەڵ دەستگای کەرتی تایبەت ڕێبەرنامەیەکیان ئامادەکردووە بۆ پێوانەکردنی خۆبەخشی لە کۆمەڵگەکان، ئەمەش بە بۆنەی ساڵی جیهانیی کاری خۆبەخشان ٢٠٠١، و چەسپاندنی ئەم ئامرازە یان ئامرازێکی هاوشێوە و ئنجا پیشاندانی ئەنجامەکەی، ئەمەش بە مەبەستی:

1. ڕاکێشانی سەرنجی حکومەت و لایەنە هاوبەشەکان بۆ کاری خۆبەخشی بریتی دەبێت لە بەشدارییەکی پڕبەها بۆ کۆمەڵگەکە و بەم شێوەیەش شایستەی ئەوە دەبێت پشتگیری لێ بکرێت.
2. داتای نوێ و ورد دەخاتە پێش بڕیار بەدەستان بۆ ئەوەی هەنگاوی پێویست بنێن بۆ زیاترکردنی کاری خۆبەخشان.
3. پیشاندانی سوودە کۆمەڵایەتی و شەخسیەکانی کاری خۆبەخشی.
4. پیشاندانی پەیوەندیی نێوان خزمەتی نیشتمان و خزمەتی کۆمەڵگە خۆجێیەکان.
5. دابینکردنی زانیاری کە دەشێت ڕێکخراوەکان بەکاری بهێنن بۆ ئاڕاستەکردنی خۆبەخشان.

ئەمە لیستێکە لەو چالاکییانەی پەیوەستن بە خۆبەخشییەوە لە چەندین شارستانییەتدا. دەشێت وەک ئامرازێک بەکاربهێنرێت بۆ رووماڵکردنی خۆبەخشی. بەڵام رەنگە ئەم لیستەیە هەموو جۆرە چالاکییەکان دانەپۆشێت کە لە فەرهەنگێکی دیاریکراودا هەیە، بۆیە لێکۆڵەر دەتوانێت خۆی بابەتی تری بۆ زیاد بکات. و دەبێت ئەم زیادکردنەش بە وردەکارییەوە بکرێت و جەخت بخرێتە سەر لایەنی ئاکاری.

1. چالاکیی لە کۆمەڵگەی خۆجێی

- ئایا یارمەتیت پێشکەش کردووە بۆ ئامادەکردنی تەموین و کەرەستەی ژیایی بۆ کۆمەڵگەکەت، وەک کەرەستەی بیناسازی، ئاژەل، ئامێر و کەلوپەل، هتد؟
- ئایا خاشاکت فڕێ داوەتە شوێنە گشتییەکان لە کۆمەڵگەکەت؟
- ئایا هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ گەیاندنی بەرەوپێشچوون بۆ شوێنە گشتییەکان وەک ڕێگەوبان، بینایە، پێویستییەکانی ئاو، کارەبا، سوودی گشتیی، ناوچەی سەوز بۆ نموونە لە ڕێی چاندنی دار، یان چاککردنەوەی ئاسەوار؟
- ئایا بەشداریت کردووە لە ڕێکخستنی خەڵکی تر یان دانانی بەرنامە بۆ چارەسەرکردنی گرفتێکی کۆمەڵگەکەت یان ژینگەکەت، ئایا لەگەڵ خەلکی تر قسەت کردووە لەسەر

ئەم گـرفتە یـان سـەرنجی دەسـەلاتدارانت راکێشـاوە بـۆ ئەم گرفتە؟

- ئایـا بەشـداریت کـردووە لە چالاکییەکـدا بـۆ راکێشـانی سـەرنجی بۆچـوونی گشـتیی بـۆ گرفتێکـی نـاوچەکەت یـان ژیـنگەکەت، لە ڕێـی خۆپیشـاندان یـان ڕێپێـوان یـان نـاردنی نامە بۆ دەسەلاتداران ؟

2. بەرسڤی حاڵەتی ناکاوی

- هاوکاریـت کـردوە بـۆ ڕووبەڕوو بـوونەوەی کارەسـاتی سروسـطی یـان لەنـاوبردنی کاریگەرەکـانی ئەم کارەسـاتە، لە ڕێـی دروسـتکردنی حـاجز، پارێزگـاری لە بینـایە، کوژانـدنەوەی ئـاگر، لابردنـی خاشـاک، و مەشـقکردن بە خەڵکی تر لەسەر فریاکەوتنی بەرایی؟
- هاوکارییـت کـردووە بـۆ رزگـاکردنی قوربانییـانی کارەسـاتە سروشـتییەکان بە شـێوەیەکی راسـتەوخۆ، وەک رزگـارکردنی خەڵـک لە کـاتی لافـاو یـان ئـاگر، و هێنـانەوەی تەرمـی قوربانیـانی کارەسـاتی سروشـتی، و گەڕان لە دووی خەڵکـی گیرخـواردوو لەنـاو کارەسـات و گەڕان بە شوێن خەڵکی بزر لە دارستان و چیاو چۆڵ یان دەریا؟
- بەشـداریت کـردووە لە کەمکـردنەوەی قوربانیـانی کارەسـاتە سروشـتییەکان لە ڕێـی دابینکردنـی خزمەتگـوزاریی پزیشـکی و راوێـژ و دابینکردنـی خـۆراک یان شوێنی نیشتەجێبوون.

- هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ ڕێکخستنی ڕووبەڕوو بوونەوەی کارەساتی سروشتی وەک بڵاوکردنەوەی زانیاری و میوانداریی کۆبوونەوە و بەشداری لە تاوتوێ بۆ ئەگەری ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەم کارەساتانە و داڕشتنی پلانی پێشوەخت بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەیان؟

3. پارێزگاری لە ئاشتیی ناو کۆمەڵگەی مەدەنی:

- ئایا هاوکاریت کردووە لە ڕێکخستنی ئەندامانی کۆمەڵگەکەت لە کۆبوونەوەدا بۆ پارێزگاری لە نیزامی گشتی، بۆ نموونە دەورییەتان دروست کردبێت، یان وریایی بۆ دۆزینەوەی چالاکیی ناڕەوا و نایاسایی، یان بۆ بەرگری لە ئەندامانی کۆمەڵگەکەت لە دژی هەر هێرشێک بکرێتە سەریان؟
- ئایا بەشداریت کردووە لە چالاکی ڕاستەوخۆی وەک چاودێری، پاسەوانی، و گرتنی خەڵک یان دەستیوەردانی ڕاستەوخۆ بۆ دۆزینەوەی یان ڕێگری لە چالاکیەکی زیانبەخش؟
- ئایا بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ بەشداریت کردووە لە چالاکییەک بۆ ڕێگریی لە هێرشێکی چەکدارانە بۆ سەر کۆمەڵگەکەت؟
- ئایا بەشداریت کردووە لە هەر چالاکییەکی مەشق بۆ ئەوەی زیاتر پارێزگاری لەخۆتان بکەن لە ناوچەکەتان لە بەرامبەر کاری تاوانکاران؟

- ئایا هاوکاریت پێشکەشکردووە بۆ چآرەسەری ناکۆکی نێوان گرووپەکەت و گرووپی تر؟
- ئایا هاوکاریت کردووە بۆ دارشتن یان بەڕیوەبردنی بەرنامەی ئەوتۆ بۆ چارەسەرکردنی ناکۆکی نێوان گرووپەکان یان کۆمەڵگەکان یان نەتەوەکان؟

4. چاودێریی کۆمەڵایەتی:

- ئایا هاوکاریت کردووە بۆ دابینکردنی چاودێریی بەپەلە بۆ پیرەکان یان پەککەوتەکان یان بۆ بێکارەکان یان بۆ نەخۆش یان بۆ ئەو خەڵکەی گرفتی ئاکارییان هەیە (وەک ئالوودەیی، و پێشێلکردنی یاسا) لە رێی دابینکردنی خۆراک و شێڵتەر و هاوکاری پزیشکی و مەشق و راوێژ؟
- ئایا هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ دروستکردنی شوێنێک بۆ گلدانەوە یان هاوکاریی پیرەکان پەککەوتەکان بێکاران نەخۆشان بێلانەکان بێ ماڵەکان یان ئەوانەی گیروگرفتی ئاکارییان هەیە، بۆ نموونە دروستکردنی شیلتەر یان پەناگەیەکی مۆقەت و خانوو و بنکەی پزیشکی؟
- ئای بەرنامەت داناوە یان بەڕیوەبردووە لەسەر دابینکردنی خزمەتگوزاریی کۆمەڵایەتی یان هەماهەنگی لە نێوان ئەم جۆرە کارانە کە بۆ خەڵکی پیر بێت یان

پەککەوتە یان بێکار یان نەخۆش یان ئەوانەی گرفتی ئاکارییان هەیە؟

5. هاوکاریی شەخسیی:

- ئایا هاوکاری یان راوێژ یان پشتگیریی سۆزت پێشکەش بە کەسێک کردووە کە بیناسیت وەک هاورێیەک یان هاوپیشەیەک یان دراوسێیەک یان خزمێک؟
- ئایا هاوکاریت پێشکەشکردووە بۆ دابینکردنی پێویستییە بنەڕەتییەکان وەک خۆراک و گواستنەوە و پاکوخاوێنی شەخسیی بۆ کەسێک کە بیناسیت وەک هاورێ یان هاوپیشە یان خزم؟

6. منداڵان و لاوان:

- ئایا هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ داڕشتن یان بەڕێوەبردنی بەرنامەی هاوکاری منداڵان و لاوان، وەک دەرۆزەکاری، فەرامۆشی، بەدبەکارهێنانی منداڵان، منداڵی سەر شەقامەکان، کەمی و لاوازیی خوێندن یان خۆراک؟
- ئایا هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ دابینکردنی خزمەتگوزاری بۆ منداڵان یان لاوان وەک مەشق، راوێژ، خۆپاریزی لە پێشێلکردنی یاسا، ڕاهێنانەوە، یان پشتگیری مەعنەوی؟

- هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ دارشتن یان ڕێکخستنی بەرنامەی چاودێریی منداڵان، ئەوانەی کەسوکاریان ئیش دەکان؟
- ئایا چاودێریی منداڵانت کردووە کاتێک کەسوکاریان لە کار بوون؟

7. مافەکانی مرۆڤ و بەرگریی کۆمەڵایەتی و سیاسی:

- ئایا پەیوەندییت بە خەڵکەوە کردووە و ڕێکت خستوون بۆ داواکردنی داوا سیاسییەکانیان وەک مافی بەشداریی سیاسی، و ئازادی ئایین و هاندانی خەڵک بۆ بەشداری لە هەڵبژاردن و یارمەتی پاڵێوراوە سیاسییەکان؟
- بەشداریت کردووە لە چالاکیی ڕآستەوخۆ وەک خۆپیشاندان و ڕێپێوان و نووسینی نامە بۆ دەسەلاتداران بۆ ڕاکێشانی سەرنجی رای گشتیی بۆ بابەتێکی کۆمەڵایەتی یان سیاسی وەک پێشێلکردنی مافی مرۆڤ یان جیاکاری یان تێکدانی ژینگە؟
- ئایا هاوکاریت کردووە لە ڕێکخستن و بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن لە ڕێی بلاوکردنەوەی زانیارییەوە بۆ نموونە، یان کاری نووسینگەیی، یان چاودێری یان پارێزگاری لە نیزام و ئارامی لە کاتی هەڵبژاردن و دەنگدان؟

ئایا هیچ حزبێک یان ڕێکخراوێکت ڕێک خستووە یان بەڕێوە بردووە بۆ کارتێکردن لەسەر پرۆسەی سیاسی یان هەڵبژاردنی پاڵێوراو بۆ وەزیفەی سیاسی؟

8. دادپەروەریی کۆمەڵایەتی:

– هاوکاری خەڵکت کردووە بۆ دەربڕینی یان پارێزگاری لە بەرژەوەندییە کۆمەڵایەتییەکانیان وەک پێکهێنانی یەکێتی یان بەشداری لە هەڵمەتدا بابەتی ئاسایشی پیشەسازی؟

– ئایا بەشداریت کردووە لە چالاکی ڕاستەوخۆی وەک مانگرتن بۆ باسکردنی بەرژەوەندیی کرێکاران یان بۆ پرۆتێست لە دژی نادادپەروەریی بواری کار ؟

–

9.خۆبەخشی ئایینی:

– ئایا بەشداریت کردووە لە ڕێکخستنی بۆنەیەکی ئایینی یان ئاهەنگی ئایینی یان بۆ کەسایەتییەکی ئایینی (پێغەمبەر، پیرۆز، شەهید، هتد)، لێرەدا خۆبەخش بریتی نییە لە بەشدار لە بۆنەکەدا بەڵکو ئەوەیە کە بۆ نموونە بەشداری بکەیت لە ئامادەکردنی شوێنەکە، هەڵواسینی پۆستەر، دابەشکردنی کەلوپەل و کەرەستە و پارێزگاری لە ئارامی و نیزام وپارێزگاری لە پاکوخاوێنی پاش ئاهەنگەکە.

- ئایا زانیاریت بڵاوکردۆتەوە لەسەر بڕوا و بەها ئاینییەکان یان کارکردن بۆ چالاککردنی ئەم بڕوا و بەهایانە لە نێو خەڵکدا؟
- ئایا بەشداریت کردووە لە چالاکی راستەوخۆ وەک خۆپیشاندان یان رێپێوان یان نووسینی نامە بۆ لایەنە فەرمییەکان بۆ ڕاکێشانی سەرنجی رای گشتیی بۆ مەبەستێکی ئایینی یان بۆ دەربڕینی بۆچوونێکی ئایینی؟
- ئایا بەشداریت کردووە لە سازکردن یان بەڕێوەبردنی قەورەیەکی ئایینی تر؟
- ئایا بەشداریت کردووە لە رێکخستنی جەنازە؟

10. خوێندەواری

- ئایا وانەت وتۆتەوە یان مەشقت بە خەڵکی تر کردووە بۆ ئەوەی فێری خوێندن و نووسین بن یان توانای کاریان زیاد بکەن یان فێری زمانی بیانی ببن؟
- ئایا هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ سازکردن یان بەڕێوەبردنی دەستگای پەروەردەیی (قوتابخانە، بنکەی مەشقی پیشەیی، کتێبخانە) یان هاوکاری کارمەندانی ئەم دەستگایانە بکەیت بۆ مەشقکردن بە خەڵکی تر یان ڕەخساندنی دەرفەتی خوێندەواری و فێربوون؟

11. چاودێریی تەندروستی

- ئایا هاوکاریت کردووە لە بڵاوکردنەوەی زانیاری یان دابینکردنی راوێژکاری یان رێکخستنی بەرنامە سەبارەت بە گرفتی تەندروستی و خۆپاریزی لە نەخۆشی، و چارەسەری پزیشکی و تەندروستی شەخسی و تەندروستیی منداڵبوون یان شێوازی تەندروستییانەی ژیان؟
- ئایا هاوکاریت کردووە بۆ دابینکردنی خزمەتگوزارییەکانی دەستگا تەندروستییەکان (خەستەخانە، کلینیک، بنکەی تەندروستی سایکۆلۆجی، بنکەی دەرزیلێدان و بنکەی خۆپارێزی) یان هاوکاری کارمەندانی پسپۆڕی ئەم دەستگایانە بکەیت بۆ دابینکردنی چاودێری پزیشکی و ڕاهێنانەوە؟
- ئایا خزمەتگوزاریی راستەوخۆت پێشکەش کردووە لە بواری چاودێری پزیشکی و ڕاهێنانەوەی جەستەیی یان دەرەوونی بۆ ئەوانەی پێویستیان بەم خزمەتگوزارییە؟
- ئایا خوێنت بەخشیوە یان هەر شتێکی تری بایەلۆجی وەک ئەندامەکان یان ئێسک؟
- ئایا بەرنامەت داڕشتووە یان بەڕێوەبردووە سەبارەت دابینکردنی چارەسەر و چاودێریی پزیشکی، وەک بڵاوکردنەوەی رۆشنبیریی تەندروستی، و تەندروستی

کەسی و تەندروستی منداڵبوون و شێوازی تەندروستییانەی ژیان؟

12. ژینگە

– هەڵمەتت کردووە سەبارەت مەترسییەکانی سەر ژینگە، وەک دروستکردنی بەنداو و تێکدانی دارستانەکان؟

– ئایا هەڵمەتت کردووە بۆ بەرگری لە خەڵکی خۆجێی لە بەرامبەر ئەو مەترسییانەی لەسەریانە؟

13. کۆکردنەوەی داتا

– ئایا فۆرمی زانیاریت کۆکردۆتەوە لەسەر سروشت، یان بابەتی زانستیت لەسەر خوێندۆتەوە، یان سەرنجت داوە لە کەش و لە ژینگەی سروشتی بۆ تۆمارکردنی ئەم زانیارییانە بۆ ئەوەی بتوانین پێشبینی هەڕەشەکان بکەین یان بۆ مەبەستی توێژینەوە و زانستی؟

– ئایا سەرنجت داوە یان سەردانت کردوە یان خەڵکی تر ببینیت بۆ ئەوەی زانیاری تۆمار بکەیت بۆ لێکۆڵینەوە و بۆ مەبەستی زانستی؟

– ئایا سەیری دۆکیومێنتت کردووە یان رۆژنامە یان کتێب یان تۆماری تر بۆ ئەوەی زانیاری تۆمار بکەیت بۆ بەکارهێنانی لە لیکۆڵینەوە و بۆ مەبەستی زانستی؟

– ئایا بەرنامەت داڕشتووە یان بەڕێوەبردووە بۆ کۆکردنەوەی داتا یان چاودێری ژینگەی دەوروبەر یان بۆ دابینکردنی زانیاری بۆ خەڵک؟

–

14. گەشەپێدانی مەعریفە

– ئایا مەعریفە و پیشەسازنیت سادە کردۆتەوە بۆ خەڵک بۆ ئەوەی لێی تێبگەن لە وانەدا، یان لە بابەتی بڵاوکراوە یان لە رۆژنامە یان لە گۆڤاردا، یان کارت کردوە لە ئەنجومەنی کارگێڕیی دەستگا پیشەییەکاندا؟

– هاوکارییت کردووە بۆ رێکخستنی بۆنەیەکی گشتی بە مەبەستی ئاسانکردنەوەی مەعریفە و پیشەزانییەک وەک وتنەوەی وانە یان کۆڕی پیشەیی یان وەرشەی کار؟

– ئایا رێکخراوێکت دامەزراندووە یان بەڕێوەبردووە بۆ نوێنەرایەتیکردنی بەرژەوەندیی پیشەیی، یان بۆ ئەوەی کەسانی سەر بە پیشەیەک بە ئاسانی پەیوەندیی پێکەوە بکەن، یان بۆ بڵاوکردنەوەی زانیاری لەسەر پیشەیەک؟

15. گەشەپێدانی بازرگانی

- ئایا هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ گەشەپێدانی شێوازێکی دیاریکراوی بەرهەمهێنان، یان رێکخراوێکی

بەرهەمهێن، یان ئاڵوگۆری کەرەستە و خزمەتگوزاری، یان ئاسایشی پیشەسازی؟

- ئایا بەرنامە یان ڕێکخراوێکت دامەزراندووە یان بەڕێوەبردووە بۆ بەرەوپێشبردنی بەرهەمێک یان بازرگانییەک؟

16. یاسا و خزمەتگوزاریی یاسایی

- ئایا راوێژی یاساییت پێشکەش کردووە وەک کاری خێرەومەندی یان نوێنەرایەتی یاسایی کەسەکەت کردبێت؟
- ئایا هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ گەشەپێدانی تێگەیشتنی گشتیی لە یاسا و مافە یاساییەکان، یان بۆ بیرۆکەی مافی هەمووان لە بەکارهێنانی یاسا بە شێوەیەکی دادپەروەرانە و بەرابەر؟
- ئایا بەرنامەیەکت دامەزراندووە یان بەڕێوەبردووە بۆ پێشکەشکردنی راوێژی یاسایی و نوێنەرایەتی یاسایی وەک کاری خێرەومەندی، یان گەشەپێدانی تێگەیشتنی یاسایی خەڵک؟

17. رۆشنبیری

- ئایا یارمەتیت پێشکەش کردووە لە بوارەکانی پلاندانان، دامەزراندن، ڕاگەیاندن، بەڕێوەبردن، هاوکاریی تەکنیکی، پارێزگاری لە ئارامی، یان پاککردنەوە پاش تەواوبوونی بۆنەیەکی رۆشنبیری وەک ئاهەنگی مۆسیقا یان گۆرانی

یـان سـەما یـان شـانۆ یـان وانە یـان خوێنـدنەوەی شـیعر یـان پیشآندانی فیلم یان پیشاندانی کاری هونەری؟

- ئایا نواندنت کردووە یان مۆسیقات ژەندووە یان گۆرانیت وتو یان سەمات کردووە یان شیعرت خوێندۆتەوە یان نووسینی خۆت پێشکەش کردووە یان کاری هونەریت پیشان داوە لە بۆنەیەکی هونەری یان رۆشنبیری؟ ئەمە ئەو بەرهەمانە دەگرێتەوە کە پێشکەشی جەماوەر کراون نەوەک تەنێ بۆ خۆت بوو بێت.

18. کات بەسەر بردن (الترفیه)

- هاوکاریت پێشکەش کردووە بۆ پلاندانان، دامەزراندن، ڕاگەیاندن، بەڕێوەبردن، یان هاوکاری تەکنیکی یان پارێزگاری لە ئارامی یان پاککردنەوە پاش بۆنەیەکی وەرزشی و بۆنەیەک بۆ کات بەسەربردنی خۆش بۆ جەماوەر وەک یاری و کێبڕکیی شترنج و گەشتی سیاحی و فیستیڤاڵ؟

- ئایا بەشداریت کردووە وەک یاریزان، رکابەر، ئەندامی تیم، یان وەک بەشدار لەو چالاکییانەی پرسیاری پێشوو بە مەبەستی خزمەتکردنی بابەتێکی گشتیی وەک تەمویلی پرۆژەی پزیشکی، یان هاوکاری قوربانیانی کارەساتی سروشتی یان بەرگری لە مافی مرۆڤ یان بەرگری لە ئاشتی یان بەهاکانی هاووڵاتێتی یان دادپەروەریی کۆمەڵایەتی ؟ ئەمە ئەو چالاکییانە دەگرێتەوە کە پێشکەشی جەماوەر کراون نەوەک تەنێ بۆ خۆت بوو بێت.

هەڵبژاردنی نموونەیەک بۆ یاسای کاری خۆبەخشانە

ڕەشنووس....
هەرێمی کوردستان، عێراق
پەرلەمانی کوردستان
بە ناوی گەل

یاسای کاری خۆبەخش لە هەرێمی کوردستان – عێراق
یاسای ژ. ( ) ساڵی ٢٠١٤
بە گوێرەی ئەو دەسەڵاتانەی پێمان دراوە لە بڕگەی یەکەم لە مادەی ٥٦ لە یاسای ژمارە ١ ساڵی ١٩٩٢ هەموارکراو و بە پشتبەستن بە یاساداانی پەرلەمانی کوردستان – عێراق لە دانیشتنی ژمارە ( ) لە / / ٢٠١٤ بڕیارمان دا بە دەرکردنی یاسای کاری خۆبەخش

یاسای کاری خۆبەخش

بەشی یەکەم

ئەحکامی گشتیی

مادەی 1 ـ ئەم یاسایە بۆ کاری خۆبەخشییە لە هەرێمی کوردستان ئنجا لە ناو هەرێم ئەنجام بدرێت یان لە دەرەوەی. هەروەها دەچەسپێت بەسەر کاری خۆبەخشیی ڕێکخراوادا لە هەرێمی کوردستان و ئەوەی لە دەرەوەی

هەرێم بکرێت بەو مەرجەی خۆبەخشەکە عێراقی بێت، یان ئەگەر بیانی بێت بەڵام بە شێوەیەکی رەوا و یاسایی لە عێراق نیشتەجێ بێت بە بێ ئەوەی پێشێلی یاسا و ریساکانی تایبەت بە خۆبەخشیی وڵاتە بیانییەکە یان ئەو رێکخراوە نێودەوڵەتییە بکرێت کە کارە خۆبەخشییەکەی بۆ ئەنجام دەدرێت.

مادەی 2 ـ کاری خۆبەخشانە لە چوارچیوەی ئەو رێکخراو و کۆمەڵانەی قازانج-نەویستن بە گوێرەی یاسا کارپێکراوەکان.

مادەی 3 ــ هەموو کارە خۆبەخشەکان لە چوارچێوەی هاوکاری کۆششی دەوڵەت و گروپی خۆجێی و دەستگای خۆجێی لە چوارچێوەی بەرنامەکانی گەشەسەندن و مەشقکرد بۆ بەڕیوەبردنی کاروباری گشتیی وەک هاوکاریی نێوان پێکهاتە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگە و بەرجەستەکردنی هەرەوەزیی مرۆڤ و بەرژەوەندیی گشتیی، دەکەونە ژێر ئەحکامەکانی ئەم یاسایە.

مادەی 4 ـ مەبەست لە زاراوەکانی ئەم یاسایە بریتییە لە:

ــ کاری خۆبەخشی: هەر کارێکی جەماعی بە مەبەستی بەرژەوەندییەکی گشتیی کە لە چوارێچوەیەکی رێکخراودا ئەنجام دەدرێت بە گوێرەی گرێبەستی خۆبەخشی کە بەو پێیە خۆبەخشەکە پابەند دەبێت بە ئەنجامدانی ئەو کارانەی

پێـی دەسـپێردرێت بە شـێوەیەکی شەخسـی و لە خـۆیەوە بە بـێ بەرامـبەر و بەوپەڕی ئەمـانەت و دیسـپلینەوە و لە چوارچێوەی ڕێزگرتن لە یاسا و مافی تاکە و کەرامەتی.

ـ خـۆبەخش : هەر کەسـێک کە کارێـک بکـات بە بـێ بەرامـبەر بـۆ بەرژەوەنـدیی گشـتیی لە چوارچێـوەیەکی ڕێکخـراودا بە گوێرەی مەرجەکانی ئەم یاسایە.

ـ چوارچێـوەیەکی ڕێکخـراو :هەر بەرنـامەیەکی پەیوەسـت بە چـالاکیی کـۆ و خۆبەخشـانە کە ئامـانجەکەی بـریتییە لە بەرژەوەندییەکی گشتی.

ـ ڕێکخـراو : هەر کەسـێکی مەعـنەوی کە ئامـانجەکەی بریتـی نیـیە لە قـازانج و کـارێکی خۆبەخشـانە دەکـات بە گـوێرەی ئەحکامی ئەم یاسایە.

ـ گرێبەسـتی خۆبەخشـی: ڕێککەوتنێکـی نووسـراوە بـۆ مـاوەیەکی دیـاریکراو بـۆ ڕێکخسـتنی پەیوەنـدی نێـوان خـۆبەخش و ڕێکخـراوەکە بە گـوێرەی مەرجەکـانی ئەم یاسایە.

بەشی دووەم : پێکهێنانی پەیوەندیی خۆبەخشی

مـادەی 5 ـ هەمـوو ڕێکخراوێـک بـۆی هەیە کـاری خۆبەخشـی بکـات بە گـوێرەی ئەم یاسـایە و بـۆ ئەنجامـدانی بەرنـامە و چالاکییەکـانی پشـت بە ژمـارەیەک خـۆبەخش ببەسـتیت بە گـوێرەی گرێبەسـت لەگەڵیـان. گرێبەسـتی خۆبەخشـییەکە بە

گـوێرەی فۆرمێـک دەبێـت کە وەزارەتـی کاروبـاری کـۆمەڵایەتی ڕەزامەندی لەسەر دەدات و دەبێت ئەم بابەتانە لەخۆبگرێت:
- بابەتی کاری خۆبەخش و شێوازەکانی جێبەجێکردنی،
ـــ مـاوەی گرێبەسـتەکە و ئەگەر نـوێکردنەوەی و مەرجەکـانی نوێکردنەوەی،
- مافەکانی خۆبەخش و ڕێکخراوەکە، و ئەرکەکانیان،
- دابینکردنی چالاکیی خۆبەخشانە.

مـادەی 6 - مـاوەی گرێبەسـتی خۆبەخشـانە بـۆ مـاوەیەکی دیـاریکراوە و زیـاتر نابێـت لەو مـاوەیەی پێویسـتە بـۆ ئەنجامدانی کارە خۆبەخشییەکە، کە ئەوپەڕی دوو ساڵە.
مـادەی 7 - پەیوەنـدی خۆبەخشـی لە پێکهـاتە و جێبەجێکـردن و کۆتاییهێنـان و پچڕاندنیـدا نـاکەوێتە ژێـر ئەحکـامی یاسـاکانی پەیوەنـدیی کـار (یاسـای کـار)، و ئەو ڕێکخـراوانەی پەیوەنـددارن بەم یاسـایە بۆیـان نیـیە گرێبەسـتی خۆبەخشـی بـکەن بـۆ ئەنجامـدانی خزمەتگـوزاریی پەیوەسـت بە پەیوەنـدیی کـار، بەردەوام بێـت یـان نـا، بە هەر شـێوەیەک کۆتـایی پـێ هێنرابێت.

بەشی سێیەم : مافەکانی خۆبەخش و ئەرکەکانی

مـادەی 8 - هەمـوو کەسـێکی سروشـتی کە تەمەنـی لە هەژدە سـاڵ زیـاتر بێـت بـۆی هەیە گرێبەسـتی خۆبەخشـیی ئیمـزا بکـات. ئەگەر کەسـێکیش پـازدە سـاڵی تەواو کردبێـت بەڵام

نەبـوو بێـت بە هەژدە سـاڵ بـۆی هەیە گرێبەسـتی خۆبەخشـی ئیمـــــزا بکـــــات بە ڕەزامەنـــــدی بە نووســـــین لەلایەن بەخێـــوکەرەکەی یـــان لە لایەن دەســـەڵاتیی ڕێپێـــدراوی حکومییەوە.

مـادەی 9 ـ نابێت منداڵی خـوار پازدە سـاڵ بە هـیچ جۆرێـک لە کـاری خۆبەخشـییدا بەشـداری بـکەن مەگەر لە چوارچێـوەی چـــالاکیی پەروەردەیـــی و فێرکاریـــدا بێـــت بـــۆ ئەوەی کە ڕابهێنــرێن لەســەر کــاری خۆبەخشــی و بەهــای هاوکــاری و هەرەوەزی بچێنــدرێت تیایانــدا. ئەم چالاکییــانە دەبێــت لەژێــر چـــاودێری و بەڕێـــوەبردنی تایبەتمەنـــددا بێـــت ســـەر بە دەســـتگای پەروەردەیـــی یـــان ئەو ڕێکخـــراوانەی بـــایەخ بە منـــدالان دەدەن ئەمەش پـــاش وەرگرتنـــی مـــۆڵەتی نووســـراو لە دایکوبــاوک یــان بەخێــوکەر یــان لە دەســتگای پەیوەنــدداری حکومەت.

مـــادەی 10 ـ پێویســـتە ڕێکخـــراوەکە لە کـــاتی جێبەجێکردنـــی چـــالاکیی خۆبەخشـــانەدا ڕەچـــاوی ئەو کـــارانە بکـــات کە دەیســـپێرێت بە هەر خۆبەخشـــێک بە شـــێوەیەک گونجـــاو بێـــت لەگەڵ شــارەزایی و توانــای فکــری و بەدەنــی، و نابێــت بخــرێتە ژێــر مەترســییەوە. پێویســتە ڕێکخــراوەکە بــایەخێکی تــایبەت بە منـــدالان بـــدات و ئەرکـــی وایـــان نەداتـــێ کە زیـــانی بـــۆ

تەندروســـتی و گەشەســـەندنیان هەبێـــت و نابێـــت کـــار لە خوێندن و دەوامیان بکات.

مــادەی 11 ـ هەر رێکخراوێـک کە کـارێکی خـۆبەخش بکـات و کــارەکە مەترســیی هەبێــت لەســەر تەندروســتیی بەشــدارەکان یــان پێویســتی بە پســپۆڕیی تــایبەت هەبێــت پێویســتە لەســەر خۆبەخشـــەکان بخـــاتە ژێـــر بەرنـــامەی راهێنـــان و مەشـــقی پێویسـت تـا بتـوانن بە سـەلامەتی کـارەکە بـکەن و شـارەزا بـبن لە ســـەرجەم ئەو ئـــامێر و کەرەســـتانەی بـــۆ جێبەجێکـــردنە پێویستن.

مـــادەی 12 ـ مەرجەکـــانی یاســـای کـــارپێکراو بـــۆ قەرەبــووکردنەوە لەو زیانــانەی لە کــاتی کــاردا دروســت دەبــن و نەخۆشـــییە پیشـــەییەکان کە تووشـــی خـــۆبەخش دەبـــن دەکەونە ژێـر ئەحکامەکـانی ئەم یاسـایە. پێویســتە رێکخــراوەکە نـــاوی خۆبەخشـــەکان لە لیســـتێکدا تۆمـــار بکـــات و لەلای وەزارەتــی کــار و کاروبــاری کــۆمەڵایەتیی تۆماریــان بکــات بــۆ ئەوەی ئـــابوونە بـــدەن بە ناونیشـــانی سیســـتمی قەرەبـــوو بـــۆ هەر زیانێــک کە ڕوو بــدات لە ئەنجــامی کــار یــان نەخۆشــیی بواری پیشەکە بە گوێرەی ئەو رێژانەی لە یاسادا هاتووە.

مــادەی 13 ـ خـۆبەخش بـۆی هەیە قەرەبـوو وەربگرێـت بـۆ ئەو خەرجییـــانەی بەخـــۆی کردوویەتـــی لە چوارچێـــوەی جێبەجێکردنـــی ئەرکەکـــاکنی گرێبەســـتەکەی بە مەرجێـــک

سـەقفی مانگـانەی ئەو خەرجییـانە زیـاتر نەبێـت لە دووسـێی مـووچەی لای کەمـی مانگێـک بـۆ ئەرکـی جۆراوجـۆر بە گوێرەی یاسای کار.

مـادەی 14ـ رێکخـراوەکە هەمـوو ئـامراز و کەرەسـتەیەکی پێویسـت بـۆ ئەنجامـدانی کـارەکە بـۆ خۆبەخشـەکە ئامـادە دەکـات و ئەگەر پێویسـتیش بکـات ئەوا هـۆی گواسـتنەوە و خـۆراک و جلـوبەرگی گونجـاو و شـوێنی نیشـتەجێی بـۆ ئامـادە دەکات..

مـادەی 15ـ خـۆبەخش لە رۆژانـی جەژن و پشـووی فەرمـی، دەوام ناکـات مەگەر کـاری خۆبەخشـیەکە پێویسـت بکـات داوای کـاری لـێ بکرێـت لەو بۆنـانەدا بەڵام دەبێـت رەچـاوی بکرێتەوە بۆ رۆژەکانی تر.

مـادەی 16ـ لە کۆتـایی گرێبەسـتی خۆبەخشـییەکەدا رێکخـراوەکە بڕوانـامەیەک دەدات بە خۆبەخشـەکە و باسـی ئەو جـۆری کـارە دەکـات کە جێبەجێـی کـردووە لەگەڵ مـاوەکەی و لەگەڵ مەشـق کە بینیـویەتی، و ئەو پسـپۆڕییەی پەیـدای کـردووە. رێکخـراوەکە دەتوانێـت خەڵاتێکـی دارایـی بـدات بە خـۆبەخش کە خـۆی بـڕەکەی و شـێوازەکەی دیـاری دەکات.

مــادەی 17ـ خـۆبەخش پابەنـد دەبێت بە کـاری خۆبەخشـییەوە بەوپەڕی ئەمـــانەت و دەســـتپاکییەوە بە گـــوێرەی ڕێوشـــوێنی کــــاری نـــاو ڕێکخـــراوەکە و ئامانجەکـــان و پرەنســـیپەکانی. پێویســــتە ئەرکەکــــانی لە چوارچێــــوەی ئــــارامی گشــــتی و ڕێزگـــرتن لە خۆبەخشـــەکانی تـــر ئەنجـــام بـــدات و نابێـــت نهێنییەکـــانی کـــارەکە ئەو زانیارییـــانەی دەکەوێـــتە بەردەســـتی، ئاشکرا بکات.

بەشی چوارەم : کۆتایی پەیوەندیی خۆبەخشانە

مــادەی 18 ـ لەگەڵ کۆتـایی کـاری خۆبەخشـانە یـان کۆتـایی گرێبەســـتەکە، پەیوەنـــدیی خۆبەخشـــانەش کۆتـــایی دێـــت، و هەردوو لایەن بۆیـــان هەیە پـــێش کۆتـــایی مـــاوەی گرێبەســـتەکە کۆتـــایی بە پەیوەنـــدییەکە بهێـــنن بەو مەرجەی پـــێش ١٥ ڕۆژ لایەنەکی تر ئاگادار بکەنەوە بە نووسین.

بەشی پێنجەم : هەماهەنگی نیشتمانی و هاوکاریی نێودەوڵەتی

مــادەی 19 ـ دەوڵەت و گـرووپە خۆجێیەکـان و دەسـتگا گشـتی و تایبەتییەکـــان کـــار دەکەن بـــۆ هانـــدانی دەستپێشـــخەریی ڕێکخراوەکـــان بـــۆ ئەنجامـــدانی چـــالاکیی خۆبەخشـــانە و پێشکەشـــکردنی هاوکـــاریی ئەدەبـــی و تەکنیکـــی بـــۆ جێبەجێکردن ئەو بەرنامانە.

مــادەی 20 ـ پەیوەنـدی نێـوان دەوڵەت و کـۆمەڵە خۆجێیەکـان و دەســـتگا گشـــتییەکان و ڕێکخراوەکـــانی ژێـــر ئەحکـــامی ئەم

یاسـایە بە گـوێرەی گرێبەسـتی بەرنـامە کـار دەکەن لە نێـوان ڕێکخـراوەکە و وەزارەت یـان کـۆمەڵە خـۆجێیەکە یـان دەەسـتگا گشـتییەکەی بـواری خۆبەخشـین، و گرێبەسـتی بەرنامەکـان بە گـوێرەی بەرنـامەیەکی نمـوونەیی ڕێـک دەخرێت کە بە فەرمانێک ڕاستێندراوە.

مـادەی 21 ـ هەر ڕێکخراوێـک کە ئەحکـامی ئەم یاسـایەی بەسـەردا بچەسـپێت بـۆی هەیە پەیوەنـدیی ئـاڵوگۆڕ و هاوکـاری و هاوبەشـی سـاز بکـات لەگەڵ هاوتاکـانی لە هەرێمی کوردستان یان لە وڵاتانی بیانی.

مـادەی 22 ـ هەر هـاووڵاتییەکی عێراقـی کە تەمەنـی لە ١٨ سـاڵ زیـاتر بێـت بـۆی هەیە بەشـاری بکـات لە کـاری خۆبەخشـانە لە دەرەوەی وڵات و دەتوانێـت بە گـوێرەی داواکـارییەک لای باڵیۆزخـانەی عێـراق یـان نـوێنەرایەتی فەرمی تۆمار ببێت.

لایەنـی فەرمـی لە دەرەوەی وڵات لەم حـاڵەتەدا لیسـتەی خۆبەخشـەکان ڕێـک دەخەن بە هەمـاهەنگی لەگەڵ هەر ڕێکخراوێـک لەو ڕێکخـراوانەی سەرپەرشـتی کـاری خۆبەخشـیی نێـودەوڵەتی دەکەن، و ڕەچـاوی ئەو گەرەنتیـیە بنەڕەتییـانەش دەکـات کە پێشـکەش بە خـۆبەخش دەکرێـت، وەک:

- دڵنیایی، بیمە، بۆ ڕووداو یان نەخۆشیی بواری پیشەکە،
- گەرەنتی بۆ خەرجی چارەسەر و دەرمان لە دەرەوەی وڵات یان لە هەرێمی کوردستان،
- گەرەنتی بۆ لە ئەستۆگرتنی خەرجییەکانی گواستنەوە و گەڕاندنەوە بۆ خاکی وڵات،
- حەوافزی دارایی بۆ خۆبەخش.

بەشی شەشەم : ئەحکامی کۆتایی

مادەی 23- بە گوێرەی ئەم یاسایە ڕۆژی خۆبەخشانی جیهانی کە نەتەوە یەکگرتووەکان بڕیاری لەسەر داوە و دەکەوێتە ٥ ی کانونی یەکەمی هەموو ساڵێک، بە ڕۆژی خۆبەخشانی نیشتمانی دادەنرێت لە هەرێمی کوردستان.

مادەی 24- ئەم یاسایە لە ڕۆژنامەی فەرمیی وەقائعی کوردستان بڵاودەکرێتەوە و دوای ٣٠ ڕۆژ لە بڵاوکردنەوەی وەک یاسایەک لە هەرێم جێبەجێ دەکرێت.

چۆن سیاسەتی نیشتمانی ئامادە بکەین بۆ کاری خۆبەخشی؟

چۆن سیاسەتی نیشتمانی ئامادە بکەن بۆ کاری خۆبەخشی بایەخدانی سیاسەتی نیشتمانی بە کاری خۆبەخشانە لە هەرێمی کوردستان.

پێشەکی:

کاری خۆبەخشانە بووەتە یەکێک لە سیاسەتەکانی کۆمەڵگە پێشکەوتووەکانی جیهان. کاتێک باسی پێشکەوتوویی و شارستانی هەر گەلێک دەکەین لە جیهان ئەوا باسی کاری خۆبەخشی دەکەین لەو وڵاتە چونکە ئەمە بەشێکی سەرەکییە لە گەشەی وڵاتان و بەردی بناغەی گەشەی کۆمەڵگەی مرۆییە.

زێدەڕۆیی تێدا نییە کە بڵێین گەشە و پێشکەوتن بە شێوەیەکی دروست روونادات بە بێ کاری خۆبەخشی تاکەکان لە کۆمەڵگەکە. لە ئێستادا کاتێک کەسێک لە وڵاتە پێشکەوتووەکان باسی چالاکییەکانی خۆی دەکات ئەوا بە شانازییەوە باسی ئەو کارانە دەکات کە وەک خۆبەخش کردوویەتی، سەرەڕای کارکردن لەگەڵ زۆرینەی رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی.

هۆیەکەشی ئەوەیە کە زۆر سوودی هەیە لە رێی کارکردنەوە وەک خۆبەخش بۆ بەرژەوەندیی کۆمەڵگە، هاوکات دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی ئەرک لەسەر ئەستۆی

دەسـتگاکانی حکـومەت و بەم شـێوەیەش حکـومەت دەتوانێـت بە باشـترین شـێوە کـار لەسـەر جێبەجێکردنـی پلانـی ستراتیجی بکات.

خۆبەخش کێیە؟

خـۆبەخش کەسـێکی یاسـاییە کە توانـای ماسـولکە یـان مەعریفەتـی بەکاردەهێنێـت بـۆ پێشکەشـکردنی هاوکـاری مـادی یـان مەعنەوی بـۆ تاکەکـانی کـۆمەڵگە بە بـێ بەرامـبەر، ئەمەش بـۆ دابینکردنـی خزمەتگـوزاریی پێویسـت بـۆ کـۆمەڵگە و هەستکردن بە ئارامی.
خۆبەخشـەکە ئەم کـارە لە چوارچێـوەی کـاری خۆبەخشـانەی فەرمـی دەکـات لەگەڵ رێکخراوەکـانی کـۆمەڵگەی مەدەنـی یـان بە شێوەی نافەرمی (خودی).

کاری خۆبەخشی چییە؟ :

کـاری خۆبەخشـانە بـریتییە لە ئەنجامـدانی کارێـک بە بـێ بەرامـبەر لە لایەن کەسـێک یـان چەنـد کەسـێکی یاسـاییەوە بـۆ خزمەتـی کـۆمەڵگەکە و لە بەرامـبەردا داوای هـیچ نـاکەن.
خۆبەخشـەکە یـان لە کـاتی خـۆی یـان یـارمەتی دارایـی دەبەخشـێت یـان هێـزی بـازووی و جەسـتەی یـان پسـپۆریی زانسـتی و مەعریفـی خـۆی بەکاردەهێنێـت بـۆ کـارەکە. هەنـدێک جـار خۆبەخشـییەکە بە شـێوەیەکی فەرمـی نیـیە و بەرنـامەیەکی عەفەویـیە وەک ئەوەی کەسـێک شـەقامی

گەڕەکەکەیان پاک دەکاتەوە، یان چەند کەسێک کارێک دەکەن لە چوارچێوەی ڕێکخراوێکی کۆمەڵگەی مەدەنی بۆ خزمەتکردنی مرۆڤایەتی، ئەم کارانە ئیجباری نین و کەسەکە لە ڕێی لایەنێکی فەرمییەوە ئەم خزمەتە دەکات لە پێناو بەرەوپێشبردنی کۆمەڵگە و ژیانی مرۆڤەکان. مرۆڤ ئەم کارانە بۆ خزمەتی کۆمەڵگە و مرۆڤایەتی بە بێ بەرامبەر دەکات، تاکە بەرامبەرێک دەستی بکەوێت بریتییە لە ئارامی دەروونی و ڕێزی خەڵک و کۆمەڵگەکەی، سەرەڕای ئەوەی زانیاریشی دەست دەکەوێت و فێری بابەتی جۆراوجۆر دەبێت.

هەندێک جار کۆمەک لەبەر فاکتەری نیشتمانییە، یان ئایینی، یان نەتەوەیی یان سیاسی یان کۆمەڵایەتی، و هەندێک جار مرۆڤ بە ئەرکی سەرشانی خۆی دەزانێت و بۆ ئارامی دەروونی خۆی کۆمەک دەبەخشێت.

گرنگی کاری خۆبەخشی:

هەموو کارێک پێویستی بە ژینگەیەکی گونجاوە تا بتوانرێت ئەنجام بدرێت، کاری خۆبەخشییش پێویستی بە ژینگەی خۆی هەیە. ژینگەی کاری خۆبەخش دابەش دەبێت بۆ:

1-ژینگەی خۆجێی (وڵاتی خۆمان)

2-ژینگەی دەرەکی (دەرەوە)

ژینگەی خۆجێی: واتە ئەنجامدانی کاری خۆبەخش لەناو ولاتی خۆمان بە شێویەکی گشتیی بۆ گەشەپێدان و بەرەوپێشبردنی کۆمەڵگە یان یارمەتی خەڵکی نەدار و لێقەوماو لە کاتی کارەساتی مرۆیی یان سروشتی، ئەمەش لەبەر هۆکاری نەتەوەیی نیشتمانی و هەستی هاوولاتیێتی.
ژینگەی دەرەکی: واتە ئەنجامدانی کاری خۆبەخشانە لە دەرەوەی ولات بۆ خزمەتی مرۆڤایەتی و هەندێک جار ئاینی، بۆ نموونە کارکردن لەگەڵ ڕێکخراوێکی نێودەوڵەتی بۆ خزمەتکردنی مندالانی هەژار لە جیهاندا یان کۆکردنەوەی یارمەتی دارایی و مەعنەوی بۆیان.

بوارەکانی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریی لە ڕێی کاری خۆبەخشانەوە:

- کاری ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی.
- زانستی و پیشەیی
- کۆمەلایەتی
- مرۆیی
- ژینگەیی
- رۆشنبیری و کلتوری
- کەلەپوور
- پەروەردە
- دامەزراوە و دەستگاکان.

هەندێک بواری تر هەیە کە دەتوانین تێیدا کاری خۆبەخشانە پێشکەش بکەین

شێوازەکانی کاری خۆبەخشانە:

رێگەی جۆراوجۆر و جیاواز هەیە بۆ ئەنجامدانی کاری خۆبەخشی، و دەتوانین لە ژیانی رۆژانەماندا بە شێوازی جۆراوجۆر ئەنجامی بدەین وەک لە سەرەوە باسمان کرد.

مافەکانی خۆبەخش:

*هەست بکات ئەرکەکانی رۆڵیان هەیە لە بەدیهێنانی ئامانجەکانی رێکخراوەکە بە شێوەیەکی ئەرێنی.

* هەست بە هەبوونی خۆی و توانای کاری خۆی بکات لە رێکخراوەکەدا.

* رێز و پێزانینی پێشکەش بکرێت بۆ ئەرک و کارەکانی.

* هاوکاری بکرێت بۆ بەرەوپێشبردنی توانا مرۆییەکانی لە رێی مەشق و راهێنانی جۆراوجۆرەوە.

* بایەخدان بە سەرنجەکانی و پێشنیارەکانی سەبارەت بەو کارەی ئەنجامی دەدات.

* بە خۆی کات و بوار و شێوازی خۆبەخشینەکەی دیاری بکات.

ئەرکەکانی خۆبەخش:

1-بەشداریی لە چالاکی خۆبەخشانە.

2-رێزگرتن لەوانەی تر..

3-ئەنجامدانی ئەرکەکانی بە رێکوپێکی و دڵسۆزی.

4-پابەندێتی بە سیاسەتەکانی رێکخراوەکە لە کاردا.

5-جێبەجێکردنی فەرمانەکانی بەرپرسەکەی.

ئامانجەکای کاری خۆبەخش و خۆبەخشان:

یەکەم: ئامانجە گشتییەکان:

1-کەمکردنەوەی گرفت و مەینەتییەکانی کۆمەڵگە.
2-پڕکـــردنەوەی ئەو بۆشـــاییەی دەســـتگا فەرمییەکـــان نـــاتوانن پـــڕی بـــکەنەوە. 3-بڵاوکـــــردنەوەی گیـــانی هاوبەشــــی و بەشداری و پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری.
4-بڵاوکـــردنەوەی زانســـت و مەعـــریفە لە نێـــو ئەنـــدامانی کۆمەڵگە.

دووەم: ئامانجە تایبەتییەکان:

1-هەســـتکردن بەو خزمەتگوزاریـــانەی پێشکەشـــی کـــۆمەڵگەی دەکات کە بە شێوەیەکی باش پێشکەشی کردوون.
2-ئارامیی دەروونی.
3-بەرزکردنەوەی ئاست و پێگە لەناو کۆمەڵگەدا.
4-گەشـــەپێدانی پەیوەنـــدییە کـــۆمەڵایەتی و مرۆییەکـــان لەگەڵ ئەو کەســـانەی دەیانناســـێت لە ڕێکخراوەکـــانی کـــۆمەڵگەی مەدەنی.
5-سوود وەرگرتن لە بابەتە نوێیەکان.
6-بەدیهێنانی ئامانجەکان.

USAID | العراق
من الشعب الامريكي

MercyCorps
Be the change

VOLUNTEER

ICNL
The International Center for Not-for-Profit Law
المركز الدولي لقوانين منظمات المجتمع المدني

Internews
Local voices. Global change.

Mercy Hands
For Humanitarian Aid
جمعية أيادي الرحمة الأنسانية

PAO